

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Genderové stereotypy a postoje společnosti vůči mužům na
rodičovské dovolené**

Bc. Štěpánka Žitná

Diplomová práce

Studijní program: Psychologie

vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Praha 2020

Prague College of Psychosocial Studies

**Gender stereotypes and attitudes of society towards men on parental
leave**

Bc. Štěpánka Žitná

The Diploma Thesis

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Praha 2020

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou/diplomovou práci vypracoval/a samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Podpis

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá genderovými stereotypy a postoji společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je věnována tématům, jimiž jsou genderové stereotypy, gender, rodina, rodičovská a mateřská dovolená, attachment. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem, kterého se účastnilo 109 respondentů. Výzkum byl zaměřen na zjištění názorů a postojů společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené. Data byla získána pomocí dotazníkového šetření. V praktické části je dále představena metodologie výzkumu, ověřované hypotézy a výsledky výzkumného šetření.

Klíčová slova: Genderové stereotypy, gender, muž na rodičovské dovolené, rodina, role v rodině, attachment

ABSTRACT

The diploma thesis deals with gender stereotypes and society's attitudes towards men on parental leave. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part is devoted to topics such as gender stereotypes, gender, family, parental and maternity leave, attachment. The practical part deals with quantitative research, which was attended by 109 respondents. The research was focused on finding out the opinions and attitudes of society towards men on parental leave. Data were obtained using a questionnaire survey. The practical part also presents the research methodology, verified hypotheses and research results.

Key words: Gender stereotypes, gender, man on parental leave, family, role in the family, attachment

Poděkování:

Tímto bych velice ráda poděkovala svému vedoucímu práce doc. PhDr. Karlu Hnilicovi, CSc. za velmi cenné rady, které mi během psaní mé diplomové práce poskytl a za jeho vstřícný a empatický přístup. Dále bych také chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se podíleli na dotazníkovém šetření.

OBSAH:

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 STEREOTYPY, POSTOJE A PŘEDSUDKY	9
1.1 GENDEROVÉ STEREOTYPY	10
1.2 VÝZKUMY OHLEDNĚ GENDEROVÝCH STEREOTYPŮ.....	12
2 GENDER	15
2.1 GENDEROVÉ ROLE, JEJICH ZMĚNY A VÝVOJ	15
2.2 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN VE SPOLEČNOSTI.....	18
2.3 GENDEROVÉ PŘEDSUDKY A NEROVNOSTI	19
3 RODINA A ROLE	21
3.1 MODEL Y RODINY, JEJICH USPOŘÁDÁNÍ A ZMĚNY	21
3.2 RODIČOVSTVÍ.....	23
3.3 ROLE RODINY A VLIV NA VÝVOJ A VÝCHOVU DÍTĚTE	24
3.4 ROLE OTCE V RODINĚ, VE VÝCHOVĚ A VÝVOJI DÍTĚTE.....	25
3.5 ROLE MATKY V RODINĚ, VE VÝCHOVĚ A VÝVOJI DÍTĚTE	27
4 RODIČOVSKÁ A MATEŘSKÁ DOVOLENÁ	29
4.1 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ V ČR.....	29
4.2 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ V ZAHRANIČÍ.....	32
5 ATTACHMENT, VÝVOJ A SOCIALIZACE DÍTĚTE	35
5.1 TEORIE ATTACHMENTU J. BOWLBYHO A M. AINSWORTHOVÉ	35
5.2 TEORIE R. SPITZE	36
5.3 VÝZKUM H. HARLOWA	37
5.4 TEORIE M. MAHLEROVÉ	39
5.5 TEORIE D. STERNA	39
EMPIRICKÁ ČÁST	41
6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	41
6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	41
6.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
6.3 HYPOTÉZY.....	42
6.4 METODIKA VÝZKUMU	43
6.4.1 <i>Vlastní část dotazníku</i>	43
6.4.2 <i>Škála postojů k ženám (AWS)</i>	43
6.4.3 <i>Dotazník osobnostních atributů (PAQ)</i>	44
6.4.4 <i>Sběr dat</i>	45
6.4.5 <i>Výzkumný soubor</i>	45
6.5 PILOTNÍ STUDIE	47
6.6 ZPRACOVÁNÍ DAT A ANALÝZA.....	47
6.7 VÝSLEDKY VÝZKUMU A OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	48
6.7.1 <i>Výzkumné otázky</i>	57

7 DISKUZE	65
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
SEZNAM GRAFŮ	77
SEZNAM TABULEK.....	78
PŘÍLOHY.....	79

ÚVOD

Téma genderových stereotypů je, dle mého názoru, stále se hojně vyskytujícím tématem i v dnešní a v mnoha ohledech pokročilé době. Troufám si tvrdit, že zřejmě každý z nás se během svého života setkal s tvrzeními, že ona činnost či toto chování přeci nepřísluší jeho pohlaví. Slýcháváme, že domácí práce jsou oblastí určenou spíše ženám, a to, jak to v domácnosti vypadá, je vizitka dané hospodyňky. Pokud v domácnosti nějaká věc nefunguje z technických důvodů, je to naopak vizitkou muže, který není „pravým“ mužem, když si s tímto případem neporadí. Uznávám, možná jsou tato tvrzení lehce nadnesená či příliš striktní. Možná, to už dnes nechodí přesně tak, jak jsem popsala na dvou různých příkladech, ale něco málo z onoho zmíněného se přeci jen stále v názorech a postojích dnešní společnosti drží. Domnívám se, že není možné, aby genderové stereotypy zcela vymizely, ovšem domnívám se, že je možnost, že budou více slábnout.

Téma své diplomové práce jsem zaměřila na genderové stereotypy a postoje společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené. Toto téma jsem zvolila i vzhledem k výše zmíněným názorům. Zajímalo mě, zda v dnešní pokročilé době, budou různí lidé stále většími zastánci tradičního rozdělení rolí, tj. matka na rodičovské dovolené a otec, který finančně zajišťuje rodinu či jsou ochotní připustit i jiné možnosti.

Diplomová práce obsahuje dvě hlavní části, část teoretickou a praktickou. Teoretickou část jsem rozdělila na 5 hlavních kapitol. Nejprve se věnuji tématu genderových stereotypů a výzkumům v této oblasti. Dále na toto téma navazuje kapitola, která je věnována samotnému genderu. Třetí kapitola obsahuje téma rodiny, role v rodině, rodičovství. V další části se věnuji rodičovské a mateřské dovolené v ČR i zahraničí. Poslední kapitola jsem zaměřila na attachment a nejznámější attachmentové teorie.

V praktické části se věnuji svému výzkumu, který byl proveden kvantitativně pomocí dotazníkového šetření. Cílem výzkumného šetření bylo získání vhledu do různých názorů a postojů společnosti, které mají lidé vůči mužům na rodičovské dovolené. V této části práce se zabývám metodologií výzkumu, ověřováním hypotéz a výsledky výzkumného šetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 STEREOTYPY, POSTOJE A PŘEDSUDKY

O stereotypch můžeme mluvit ve spojení nejspíše s jakýmkoli tématem, ať už se jedná o kulturu, ženské či mužské role. Domnívám se, že zřejmě každému z nás se někdy mohla vkrást na mysl nějaká stereotypní či předsudečná myšlenka vůči člověku, skupině lidí či nějaké jiné skutečnosti. Postoje zaujímáme všichni. Každý z nás se k různým věcem staví různými způsoby. Průcha (2010) uvádí, že spousta odborníků nedělá rozdíly mezi předsudkem a stereotypem. Jiní odborníci v těchto dvou pojmech rozdíl pozorují. Předsudek vnímají jako něco, co v sobě nese jakýsi negativní nádech či postoj, oproti tomu stereotyp nemusí být nutně negativní, ale může v sobě skrývat neutrální či pozitivní vztah k něčemu či někomu. Vlivem médií se v České republice můžeme setkat s tím, jak někteří lidé nesprávně spojují předsudek s diskriminací, k čemuž by nemělo docházet. „*Předsudek je považován za zvláštní druh postoje*“ (Gillernová, 2000, s. 46). Předsudky si většinou neseme z rodinného zázemí a bývají zaměřeny vůči jedincům či skupinám. Předsudečné myšlení se může týkat jiného etnika, vyznávání náboženství apod. Racionální argumenty v případě předsudků nijak nepomáhají (Gillernová, 2000). S předsudkem se pojí také přesvědčení a postoj. Předsudek v sobě nese kladný či negativní postoj vůči různým lidem či skupinám lidí nebo neživým předmětům (Allport, 2004). Stereotyp nevychází z našich zkušeností či znalostí, ale je založen na ustálených názorech, které se mezi lidmi šíří na bázi „*to ví každý*“ (Vymětal, 2008).

Postojům lze rozumět jako individuálním mentálním procesům, které jsou jakousi odpovědí na sociální realitu, ve které žijeme. „*...postoj je vždy zaměřený na určitý objekt, charakterizují ho jako stav myslí, který je orientovaný ve směru hodnoty. Tyto hodnoty jsou v případě postoje vždy sociální povahy – například láska k penězům, nenávisť k cizincům, přijímání vědecké doktríny. Postoj je určen dvěma základními charakteristikami – vztahem k objektu, který je vždy sociální povahy, a psychologickým prožíváním jeho významu*“ (Slaměník, Sollárová & Výrost, 2019,

s. 102). Postoj je založený na našich zkušenostech, díky kterým se každý chováme určitými způsoby vůči různým lidem, jevům. Postoje si utváříme nejen díky vlastním zkušenostem, ale také díky společenským či kulturním vlivům, které na nás do jisté míry působí. Dále postoje plní několik psychických funkcí, například nám rychle a snadno umožňují orientaci a reakci na nám známé jevy či situace. Také nám určité postoje pomáhají v sociálních skupinách, díky nimž cítíme se skupinou větší sounáležitost. Vzhledem k časovému horizontu bývají postoje spíše stálé a proti změnám odolné (Gillernová, 2000).

Postojem se lidé vztahují k různým objektům či jiným lidem. Svými postoji hodnotíme svět kolem nás, a to zpravidla příznivým nebo nepříznivým způsobem. Postoje projevujeme mluveným slovem, tj. názorem, a také svým neverbálním chováním. Postoje obsahují pocitovou složku a kognitivní prvky, které popisují daný předmět, jeho vlastnosti. Výše již bylo zmíněno, jak se postoje pojí s přesvědčením, to ovšem neznamena, že každé přesvědčení vyjadřuje postoj. Mezi hlavní funkce postojů pro naši osobnost řadíme – funkci *instrumentální* (dosažení co nejvíce odměn v životě, a naopak co nejméně pokut), *ego-defenzivní* funkci, díky které se chráníme před vnějším světem, třetí funkcí je *vyjádření svých hodnot*, které přináší pocit uspokojení za vyjádřený postoj a čtvrtou je funkce *znalostní* (hledání smyslu, touha porozumět předmětům kolem nás), (Katz, 1960).

1.1 GENDEROVÉ STEREOTYPY

Genderové stereotypy se zaobírají přesvědčeními, a jakými si předpisy, které do jisté míry určují, jak by se ženy a muži měli chovat, co je pro jejich pohlaví přípustné (předurčené) a co nikoli (Babcock & Keck, 2018). Pohlaví může být jednou z prvních rozlišovacích kategorií v životě každého z nás. Rodiče dětem vybírají jméno, oblečení i hračky, již dříve před narozením, pouze na základě zjištěného pohlaví. Zmíněné proměnné na nás proto mohou mít vliv již od útlého věku. Přibližně devítiměsíční dítě je schopné rozlišovat a vnímat rozdíly mezi mužskou a ženskou tváří. Vzhledem k této brzké schopnosti je velmi pravděpodobné, že již tehdy si začínáme uvědomovat, vnímat, vytvářet postoje a přesvědčení o tom, co je mužské a co ženské. Obzvláště západní společnost ženy popisuje jako citlivé,

vnímavé či komunikačně zdatné. Tyto stereotypy obecně mohou vést k tomu, že ženy jsou považovány za laskavější a milejší pohlaví. Oproti tomu mužské pohlaví bývá spjato se sebevědomím či zlepšováním svých dosavadních schopností. Vzhledem k těmto vyjmenovaným mužským stereotypům bývají muži považováni za více schopné a vhodné na vedoucí pracovní pozice. Úskalí genderových stereotypů lze vnímat v tom, pokud se chování či vlastnosti člověka neslučují s těmi „předepsanými“ pro dané pohlaví či se dokonce spíše podobají opačnému pohlaví (např. citlivý muž), což může vést k negativnímu hodnocení dotyčné osoby (Drake, Primeaux, & Thomas, 2018).

Jak bylo již zmíněno výše, s genderovými stereotypy se lze často setkat v přisuzování vlastností danému pohlaví. Ženy jsou vnímány více jako ty empatické, jemné, příjemné, něžné a muži naopak jako ti aktivní, agresivní, neohrožení, sebejistí. Tyto stereotypy s sebou nesou klady i zápory. Mohou znesnadnit například přístup k novému zaměstnání nebo skupinám ve společnosti, i když dnes se již u nás s takovou to diskriminací pohlaví tolik neseťkáváme. Ženy běžně zastávají vyšší posty ve firmách, které byly dříve dominantou spíše mužů, například post manažera či ředitele (Karsten, 2006).

Andrade, M. Burkley, a E. Burkley (2016) se zabývají negativními stereotypy a jejich účinky. Autoři zmiňují, že za určitých podmínek, lidé mohou tyto stereotypy přijímat a akceptovat. Mezi takové případy lze řadit například to, když negativní stereotyp poslouží jako omluva pro naše selhání. Blanton a Burkley (2008) zjistili, že ženy jsou těmi, které častěji podporují stereotyp, ve kterém jsou ony samy špatné v matematice bezprostředně po jejich selhání v tomto předmětu. Tato stereotypní omluva proto dovolila ženám, snížit pocit viny vůči sobě samým v této oblasti a přesunout ji směrem k celé skupině žen. Je zjevné, že stereotypní omluvy se zdají být spíše prospěšné, jelikož ženy, kterým bylo umožněno využít tuto stereotypní výmluvu či omluvu ke snížení jejich neúspěchu, vykazovaly vyšší míru sebeúcty než ženy, kterým byla tato možnost odepřena. Obecně lze tvrdit, že stereotypní omluvy mohou v mnoha případech chránit sebeúctu stigmatizovaných jedinců před selháním (Hong, Kim, & Lee, 2012; Andrade, Burkley, E., & Burkley, M., 2016). Ovšem stejně jako mohou chránit jedincev sebeúctu, mohou stereotypní omluvy (výmluvy) také uškodit. Pokud použijeme výše zmíněný příklad s ženami a matematickými

úlohami, může v rámci těchto stereotypních omluv dojít k tomu, že žena používající stereotypní omluvu v některé matematické úloze či testu nebude vynakládat takové úsilí ke splnění úlohy oproti ženě, která tuto stereotypní omluvu nepoužívá. Lidé se stereotypními omluvami se mimo jiné také mohou setkávat s negativními emočními reakcemi (Burkley et al., 2013).

1.2 VÝZKUMY OHLEDNĚ GENDEROVÝCH STEREOTYPŮ

Vzhledem k hojnému množství výzkumů toho typu, uvedu pouze pár aktuálnějších. Jedním z častých genderových stereotypů západní kultury, je stereotyp týkající se emocionality mužů a žen. U žen se více předpokládá, že budou více usměvavé, milé, oproti tomu na mužské pohlaví bývá častěji nahlíženo jako na to agresivnější, dominantnější. Adams, Hess, Kleck, Thibault (2010) provedly výzkum s 1453 účastníky všech věkových kategorií, přičemž průměrný věk byl 24 let. Výzkum probíhal ve veřejných prostorách na území Quebecu, Montrealu a Pensylvánie – parky, prostory vysokých škol. Respondentům byly předkládány dva stimuly, a to fotografie obličejů a příběhy, přičemž oba stimuly obsahovaly mimozemskou tematiku – postavy mimozemšťanů a příběhy v nichž jsou zakomponováni, tj. nebylo na první pohled tolik znatelné genderové rozlišení. Účastníci si nejprve přečetli příběhy a poté jim byly předkládány fotografie obličejů, kde měli zúčastnění zhodnotit, do jaké míry by člověk na předložené fotografii projevil emoce, které jim výzkumníci diktovali. Autorům se potvrdila hypotéza o efektu vzhledu obličeje pro méně dominantní emoce (např. strach, překvapení) i více dominantní emoce (hněv, znechucení). Obecně lze tedy tvrdit, že dominantní vzhled obličeje hraje roli ve vnímání zmíněných emocí. Z výsledků je dále zřejmý účinek sociálních rolí na veškeré emoce. Očekávání ohledně lidské emocionality jsou spjata se sociálními rolemi i vzhledem obličeje, což tato studie také dokládá.

Garcia a Zafra (2011) se ve své studii zabývali tím, zda dopad netradičnosti ovlivňuje tvárnost genderových stereotypů napříč zeměmi, konkrétně tedy ve Španělsku a Německu. K tomuto záměru bylo vybráno 475 vysokoškolských studentů ze Španělska a 239 z Německa. Věkové rozmezí činilo 18–35 let a počet mužů a žen byl v obou zemích rozdělen téměř na polovinu. Všichni účastníci byli

rozdělení do tří skupin, přičemž v každé skupině se lišil časový rámec dotazníku, jedna skupina se zabývala minulostí, další přítomností a poslední budoucností. Účastníci měli za úkol, hodnotit předloženou charakteristiku na sedmibodové škále, podle toho, jak dle jejich názoru daná charakteristika vystihuje cílovou osobu z daného časového úseku. Tyto charakteristiky představovaly pozitivní i negativní osobnostní složky ženských i mužských stereotypů. Tyto charakteristiky byly odvozené od dotazníku Cejkové a Eaglyové a dotazníku osobnostních atributů od Helmreicha, Spenceové a Stappa. Položky dotazníku se nezabývaly pouze charakteristikami, ale také sociálními rolemi a genderové tradičními i netradičními rolemi. Výsledky ukázaly, že dnešní ženy jsou vnímány jako více maskulinní, než bývaly ženy v minulosti, a ženy v budoucnosti budou ještě více maskulinní, než jsou v současné době. V této studii byly také ženy vnímány jako to pohlaví, které se mění v průběhu let rychleji. Stereotypy o ženách zobrazovaly ženské genderové role jako více dynamické v obou dotazovaných zemích. Vnímání mužských stereotypů zůstává spíše neměnné. Zajímavé zjištění spočívalo ve vnímání mužů v průběhu současnosti směrem k budoucnu, kdy respondenti očekávají vyšší nárůst jejich femininních atributů. Autoři si toto zjištění vysvětlují na základě genderových rozdílů v těchto zemích, jelikož Španělsko oproti Německu začalo později vstupovat vzájemně do rolí opačného pohlaví, především tedy muži do ženských rolí. Obecně byly rozdíly v genderovém dělení rolí významnější ve Španělsku. Jedním z hlavních cílů této studie bylo ovšem zjištění dopadu netradičnosti na genderové stereotypy. Výsledky ukázaly pozitivní korelaci mezi zemí (v této studii tedy Španělsko, které začalo později upouštět od striktně tradičních rolí) a rychlejším posunem v genderových rolích.

Studie Andradeho M. Burkleyho a E. Burkleyho (2016) navazuje na předchozí výzkum Burkleyho et al. (2013), který se svými kolegy prokázal, že ženy využívají genderové stereotypy jako omluvu svých stereotypních selhání. Sebeúcta a sebevědomí mohou být tímto způsobem chráněny, ovšem i to má svá úskalí, jelikož používání stereotypních omluv vede u pozorovatelů tohoto chování ke zvýšení a podpoře genderových stereotypů. Nedochází k tomu však u všech jedinců. Výsledky studie Andradeho M. Burkleyho a E. Burkleyho (2016) odhalily, že muži více podporují genderové stereotypy ve chvíli, kdy u jedince pozorují využití stereotypní omluvy, ale u žen se toto tvrzení nepotvrdilo.

Výzkumný záměr amerických psychologů Drakea, Primeauxe a Thomase (2018) byl aplikován na 50 vysokoškolských studentů, kteří měli v průměru 19 let. Ke sběru dat byly použity dva dotazníky. Prvních z nich je „*Equalitarian Roles Scale (ERS)*“, který měří především partnerskou spokojenost. Jedna z částí je zaměřuje na stereotypní postoje ohledně mužské a ženské role v manželství. Druhým dotazníkem je „*Implicit Relational Assessment Procedure (IRAP)*“, který se vyplňuje pomocí počítače a obsahuje stereotypní mužské a ženské deskriptory. Z výsledků bylo patrné, že dotazovaní vnímali ženy jako něžné, citlivé, empatické a muže jako dominantní a silné, přičemž je zjevné, že tyto výsledky se shodují s genderovými stereotypními předpojatostmi, ovšem dále autoři dodávají, že k těmto předpojatostem nedocházelo ve všech pokusech měření.

2 GENDER

Mezi ženami a muži je mnoho rozdílů fyzických i psychických. V psychice, na rozdíl od fyzická, můžeme ovšem najít také spousty podobností mezi oběma pohlavími. *„Rozdíly mezi mužem a ženou vzniklé společenskými a kulturními vlivy, které se navenek projevují v chování, postojích, myšlení a očekávání společnosti, nazýváme **genderem**.“*

(Thorová, 2015, s. 297).

Genderová socializace je dalším důležitým pojmem. *„Socializace je proces, jehož prostřednictvím si lidé předávají a vstřebávají společenské hodnoty a normy, včetně těch, které se týkají genderu.“* (Curran & Renzetti, 2003, s. 93). Přičemž tento proces probíhá celý život.

Genderová (pohlavní identita) je dána především biologicky, zásadní vliv zde mají hormony a genetika. Vliv na genderovou identitu má také prostředí, ve kterém žijeme, tj. rodina, autority, ale také média apod. Genderovou identitu si začínáme uvědomovat mezi 2. a 4. rokem života (Thorová, 2015).

2.1 GENDEROVÉ ROLE, JEJICH ZMĚNY A VÝVOJ

Pojem genderová role se používá od roku 1955 a zavedl jej americký psycholog John Money, do té doby se využíval pojem pohlavní role, který zahrnoval pouze sexuální oblast a rozdíly v ní u obou pohlaví. Genderové role se liší tím, že se nezabývají pouze stránkou sexuální, ale zahrnují např. i chování či jiné činnosti (Thorová, 2015). Blackstoneová (2003) tyto dva pojmy vysvětluje stejně, ovšem dodává, že genderová role v sobě navíc nese různé významy a vlastnosti, které lidé danému pohlaví připisují. V současné době dochází u genderových rolí ke změnám, rozdíly mezi pohlavími nejsou tolik znatelné jako dříve, což znamená, že se role více přibližují a prolínají. Napříč populací se tyto změny potkávají s kladnými i zápornými odezvami. Thorová (2015) dále tvrdí, že *„rozdíly v genderových rolích bývají nejzřetelnější v době mladé dospělosti, ale s postupujícím věkem slábnou.“* (s. 300).

Mezi nejzásadnější vlivy, které se podílejí na vývoji a utváření genderových rolí, patří vliv biologický (geny a hormony), sociální (přátelé, rodina, kultura) a kognitivní (uvědomění si vlastní pohlaví). Uvedené vlivy vzájemně interagují, přičemž dochází k formulaci genderové role. Na základě těchto rolí se určují dva její typy (rasy) – maskulinní a femininní. Tyto typy mohou být také smíšené, a ne vždy je daný typ v souladu s pohlavím a genderovou identitou (Thorová, 2015). O sociálním vlivu hovoří také Blackstoneová (2003), která poukazuje na to, že genderové role jsou také do jisté míry založeny na základě různých očekávání společnosti, která má vůči jednotlivcům na základě pohlaví a společenských přesvědčení.

K osvojování genderové role a genderové identity dochází nejčastěji dle Oakleyové (2000) postupně také pomocí identifikace dítěte s rodičem stejného genderu. Dítě je přirozeně motivováno podobat se rodiči stejného pohlaví, tudíž postupně přejímá a má tendenci napodobovat jej, jeho chování, postoje. Toto úsilí dítě vykonává zpočátku nevědomě a později vědomě. Zároveň ovšem autorka dodává, že dítě za každou cenu nemusí imitovat rodiče stejného pohlaví, ale má tendenci imitovat toho rodiče, který je podle něj silnější (dominantnější). Jako dominantnějšího rodiče děti často vnímají toho, který rodinu zajišťuje po ekonomické stránce. Dominance však není jediným aspektem, který hraje roli při identifikaci s rodičem. Důležitým prvkem je také emočně vřelý vztah rodiče k dítěti a projevy lásky, které platí vůči oběma pohlavím. Oakleyová (2000) to popisuje na příkladu otce a syna, přičemž pokud otec bude mít ke svému synovi vřelý a láskyplný vztah, dojde ke snazšímu ztotožnění syna s mužskou genderovou rolí.

Bartošová a Slepíčková (2013) poukazují na vnímání a prožívání genderových rolí v rodině z pohledu dětí ve věku 8.-9. a 12.-13. let. Autorky výzkumu vedly s dětmi diskuse, během kterých jim, mimo jiné, představily tři odlišné rodiny. První ani druhá rodina nepředstavovala tradiční genderové uspořádání, a navíc se potýkala s konfliktem či problémem. První rodina byla uspořádána tak, že otec byl na rodičovské dovolené a matka chodila do zaměstnání, kde byla na vyšší pracovní pozici. Otec se staral o chod domácnosti a matka o ekonomické zajištění rodiny. Problém v této rodině spočíval v tom, že ani jeden z rodičů mnohdy neměl čas na

nákup ani úklid domova. V druhé rodině měli rodiče obrácené role, přičemž matka zastávala práce v domácnosti jako výměny žárovek, oprava věcí, zabezpečovala rodinu po technické stránce. Otec se věnoval vaření a úklidu. Sousedé dávali této rodině najevo svůj negativní postoj vůči tomuto rozdělení rolí, byli pohoršeni a odsuzovali oba rodiče za to, že svým dětem nedávají ten správný vzor do života, jelikož nežijí v souladu s tradičním genderovým uspořádáním. Třetí rodina byla popsána tak, že otec byl zaměstnaný, chodil do práce a matka zůstala doma s dětmi na rodičovské dovolené, byla velice unavená a ráda by se vrátila do zaměstnání alespoň na částečný úvazek. Děti byly v rámci diskuse vyzývány, aby navrhovaly nějaká řešení problémů, které zazněly ve vyprávění daných tří příběhů. Značná část dětí navrhovala, aby se do domácnosti, o kterou se rodiče nemohou starat, najala hospodyně. Také děti zmiňovaly, aby rodičům s péčí o děti pomáhaly prarodiče nebo chůvy. Zároveň by zapojily i pracujícího a vytíženějšího rodiče, aby se podílel na péči o domácnost. Děti ve svých návrzích zohlednily také finanční stránku, přičemž kdyby živitelem byla matka, měla by ona chodit do zaměstnání a otec by měl být s potomky doma. Vzápětí Bartošová a Slepíčková (2013) dodávají reflexi dětí této skutečnosti, ve které jsou si samy děti vědomy, že není příliš obvyklé, aby s dětmi zůstal otec místo matky. Z odpovědí bylo patrné, že pokud oba rodiče navštěvují zaměstnání, měla by být péče o domácnost v rukách matky. Děti si byly vědomy přínosu, které pro ně představují oba rodiče a jak je důležitá péče a přítomnost obou rodičů. Velmi zajímavým poznatkem je zjištění, že dotazované děti z městské školy jsou více tolerantní vůči rodinnému uspořádání oproti dětem z příměstské školy, které byly většími zastánci tradičního genderového uspořádání rodiny. Nehledě na typ školy se děti shodly, že žena si umí lépe zorganizovat péči o domácnost než muž. Pro tuto diplomovou práci bylo také důležité zjištění, jak děti reagovaly na možnost, že by na rodičovské dovolené byl otec místo matky. V příměstské škole se našel jeden chlapec, který uvedl, že by mu nevadilo, kdyby zůstal s dětmi on. Dívky, které byly ve skupině v převaze, se mu smály, že by toho nebyl schopen, jelikož muži pro tuto roli nejsou stvořeni. Autorky dále poukazují na to, že již v tak mladém věku dívky vnímají svou doménu v této oblasti. Celkově bylo z výsledků tohoto výzkumu zřejmé, že dotazované děti obecně spíše zaujímaly postoj zastávající tradiční genderové uspořádání v rodině, přičemž vycházely ze zkušenosti ve vlastní rodině.

2.2 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN VE SPOLEČNOSTI

Jaké je vůbec v dnešní době postavení mužů? V době Charlese Darwina byl muž nebojácným lovcem, dnes vidáme muže upravené, možná někdy lehce zženštilé. Muži nyní bývají více zapojeni do domácích prací a do péče o rodinu, než tomu bylo v minulém století (Cullen & Grossman, 2007). Janošová (2008) vnímá mužskou roli jako spjatou s vyšším sociálním tlakem, jelikož společnost očekává odpovídající výkon u mužů, přičemž se domnívá, že za tímto sociálním tlakem stojí fakt, že mužská role má ve společnosti větší uznání nežli role ženská. Na toto tvrzení do jisté míry navazují také Küpper a Zick (2011), kteří se na základě svých mezikulturních studií domnívají, že muži mají větší převahu v sociální orientaci nežli ženy. Autoři mají na toto dění dva rozdílné názory. Část autorů se přiklání k vlivu evoluce, tj. důsledek sociobiologických faktorů. Další část se domnívá, že postoje ke genderovým rozdílům jsou do značné míry způsobené sociálními rolami či genderově stereotypním sebepostavením, které je navíc podporováno meziskupinovým srovnáváním.

Nikde na světě nejspíše neexistuje společnost, která by nevnímala a nezabývala se rozdíly mezi rolí muže a ženy. Toto rozdělení je velmi patrné například ve výchově dětí napříč různými společnostmi. Lidé z tradiční či přírodní společnosti více dbají na genderové rozdělení, kde muž i žena mají jasně vymezené své role, oproti společnostem moderním (Janošová, 2008).

Troufám si tvrdit, že postavení ženy ve společnosti prošlo mnoha změnami, možná i více než postavení muže – feminismus, různá hnutí za ženská práva apod. Ženám již není přisuzována pouze role matky, ale mají více možnost budovat své kariéry a tím pádem možnost více šplhat po společenském žebříčku. Mohou projevovat svobodněji své názory a neřídít se pouze názory svých mužů, což se bohužel netýká všech zemí, jelikož stále najdeme státy, kde ženy nemají téměř žádná práva nebo pouze minimální. Mnoho studií, například studie Looa a Thorpeho (1998) poukazuje na změny v postojích vůči ženským rolím ve společnosti. Na tyto postoje je od poloviny 70.let minulého století nahlíženo více liberálněji.

2.3 GENDEROVÉ PŘEDSUDEKY A NEROVNOSTI

Nerovnosti mezi muži a ženami lze pozorovat v péči o děti a podpoře v této oblasti. Muži jsou v současné době více podporováni v péči o děti a využívání rodičovské dovolené, což spěje k větší rovnosti mezi oběma pohlavími. Nerovnost mezi muži a ženami v péči o dítě spočívá v rozdílném nároku na finanční kompenzaci, přesněji muž nemá nárok na stejnou finanční náhradu jako žena, pokud s dítětem zůstane doma již brzy po porodu. V tomto případě je tedy pro rodiny výhodnější, když hned po porodu zůstane doma žena (ČSÚ, 2004).

Domnívám se, že genderové předsudky se, i když v mnohem menší míře než v minulém století díky pokrokům dnešní doby, vyskytují na pracovišti. Stále také najdeme mnoho typů zaměstnání, které jsou již genderově rozdělené či předurčené právě pro jedno pohlaví. Například nebývá úplně běžné, aby na pozici chůvy nebo porodní asistentky šel muž. Ovšem vnímám, že se v těchto směrech doba stále posouvá kupředu a že v budoucnu se toto genderové dělení ještě více sníží. Carlsson a Sinclair (2018) tvrdí, že lidé častěji vnímají diskriminaci vůči stejnému pohlaví. V jejich experimentu, kterého se účastnilo zhruba 800 lidí, bylo zřejmé, že muži i ženy bývají více odrazováni od hledání zaměstnání tam, kde ví, že obětí diskriminace byla žena než tam, kde byl diskriminován muž. Obě pohlaví vnímají větší diskriminaci ženských cílů v typech povolání, která jsou obvykle mužská. Naproti tomu u povolání typických spíše pro ženské pohlaví, kde ženy nejsou brány jako prototypní cíl diskriminace, byl pouze malý rozdíl ve vnímání genderové diskriminace.

Genderových nerovností si lze všimnout také ve spojitosti se zaměstnáním. Mnohdy může docházet k tomu, že některé pracovní pozice nejsou odměňovány a finančně hodnoceny dle mzdových systémů tak, jak by to ve skutečnosti mělo být, ale vliv má také genderové obsazení dané pozice. Koskinen Sandberg (2017), který se tímto tématem zabývá ve své studii, předkládá výsledky, ze kterých je jasné patrné, že na mzdové ohodnocení má vliv spousta faktorů a že mzdové systémy mnohdy nejsou používány podle daných pravidel. Z výsledků je patrný také rozdíl ve skutečném systému odměňování a ve formálním systému. Obecně lze tvrdit, že práce mnohdy nebývá hodnocena dle jejího kvalitního provedení, ale systém hodnocení

ovlivňují další aspekty, přičemž jedním z nich je právě gender. Nerovnosti mezi pohlavími ve finančním ohodnocení zmiňuje také Jandourek (2009), přičemž stejná pozice v zaměstnání bývá lépe placena při obsazení mužem nežli ženou. Autor nemluví pouze o menší mzdě žen, ale také o menším prostoru v seberealizaci u žen v zaměstnání a problém zmíněných nerovností pozoruje právě v uspořádání společnosti nikoli v biologických jevech.

V České republice zpravidla bývají mzdové rozdíly mezi oběma pohlavími nižší ve státních či družstevních podnicích. Ke snížení tohoto rozdílu nepřispělo ani zavedení legislativy genderové rovnosti v rámci platu. Stále to bývají převážně ženy, které si odnášejí menší výplatu oproti muži, který je na stejné pozici. Za nerovností ve mzdě mohou stát, i když v menší míře, častější přesčasy mužů. Mateřství sehrává také svou roli v genderové nerovnosti v pracovním odměňování, jelikož právě to může mnohdy velmi ovlivnit ženské postavení na trhu práce. V roce 2008 byla Česká republika považována za stát v rámci EU, který vykazoval oproti jiným zemím největší vliv mateřství na postavení ženy na pracovním trhu. S mateřstvím se pojí také rodičovská dovolená, která je v ČR v porovnání s jinými zeměmi delší (Křížková, Penner, & Petersen, 2008). Ze zprávy z Českého statistického úřadu je zjevné, že i v roce 2016 měly ženy nižší platy v porovnání s muži (ČSÚ, 2017).

Genderové nerovnosti se objevují také v období stáří. Marhánková (2008) vnímá spíše ženy než muže jako ty, které v pokročilejším věku trpí sociálním vyloučením (marginalizací).

Genderovou nerovností netrpí pouze ženy, ale v mnoha případech jsou znevýhodňováni také muži, jelikož právě oni bývají častěji vysíláni do přímých bojů ve válkách, v záchranných jednotkách (police, hasiči) nebezpečnější práci vykonávají právě muži. Přeci jenom tento model, kdy muž obstarává více nebezpečnou práci, je aplikován již od pradávna, kdy muži chodili na lov a ženy se staraly o děti a domov (Lorber, 2010).

3 RODINA A ROLE

V českých rodinách dochází ke větším změnám od roku 1989. Mnoho odborníků např. Možný (1990) za těmito změnami vnímá změny v hodnotách dnešní populace, ve společenské morálce, ženy mají stejná práva jako muži a svá práva mají také děti (Možný, 1990; Bubleová, Janků & Konečná, 2010). Možný (1990) pod pojmem moderní rodina představuje takovou rodinu, která se skládá z monogamního vztahu muže a ženy a jejich dětí. Jednoznačným fenoménem dnešní moderní společnosti, který se ukazuje čím dál častěji, je odkládání mateřství na pozdější věk (Bímová, 2007).

3.1 MODELY RODINY, JEJICH USPOŘÁDÁNÍ A ZMĚNY

Rodina, stejně jako jiné subjekty podléhá a musí se adaptovat na změny, ke kterým v danou dobu dochází ve společnosti či ekonomických podmínkách. S dobou se mění vztahovost lidí a jejich očekávání od vztahu. Dnes již není takovým trendem manželské soužití, proto můžeme častěji vidět nesezdané rodiny či rodiny žijící v oddělených domácnostech. Vzhledem k volnějším rodinným vztahům se častěji můžeme setkávat například s tím, že dítě nezná svého biologického otce. Rostoucí rozvodovost, se kterou se dnes pojí také cesta ke snadnějšímu rozvodu, má za následek všemožné netradiční uspořádání rodin či slučování dvou rodin do jedné (Gillernová, Kebza, Rymeš & kol., 2011). Hojným a často diskutovaným trendem dnešní doby je také odsun rodičovství do pozdějšího věku, o kterém hovoří spousta autorů (Sobotková, 2003; Bubleová, Janků & Konečná, 2010; Polivanova, 2018). Přičemž v mnoha případech nedochází k dostatečné ochotě podřídit se změnám, které rodičovství přináší. V neposlední řadě se s pokročilejším věkem pojí vyšší zdravotní rizika pro ženu i pro dítě.

V polovině 20. století byla za nejvíce vídaný model rodiny považována úplná nukleární rodina (oba rodiče a jejich děti), kteří se společně scházejí u večeře (Sobotková, 2003; Polivanova, 2018). Sobotková (2003) dále uvádí další modely rodiny, se kterými se dnes můžeme setkat – smíšená rodina, pouze jeden rodič

v rodině nebo rodina, kde nejsou rodiče sezdaní apod. Zároveň ovšem dodává, že žádný z modelů rodinného uspořádání nelze považovat za ten jediný a správný.

V současné postmoderní éře bývá dítě konfrontováno s nekonečnou cestou a častěji mívá pouze jednoho rodiče v životě. Takový model rodiny lze nazvat jako „beztvarý“, jelikož v něm neustále dochází ke změnám a nikdy nedosáhne svého konečného stavu. Moderní rodina může mít dle svého uspořádání několik dalších různých přívlasků – patchworková rodina, síť apod. Podstata ovšem nespočívá v počtech rodinných forem, které existují, nýbrž v zaměření se na soubory nových praktik a chování, které s sebou přinášejí. Studie Johnsonové a O'Connorové přinesla nový poznatek, který se týká attachmentu a dokládá, že děti z netradičních rodin mají se svými rodiči silnější pouto. Moderní rodina je více propustnější oproti dřívějšímu modelu nukleární rodiny, kde byly hranice mezi soukromým a společenským životem méně propustné, rodina je dnes proto více zranitelná vůči okolním vlivům. Dříve rodiče také mívali nad dětmi větší moc, více jim organizovali životy a projevovali svoji plnou autoritu a výchova dětí pro většinu rodin byla naprostou prioritou. Děti bývaly vždy na prvním místě a měly absolutní přednost. Starší modely rodiny představovaly větší míru stability, kde se dítě mohlo plně rozvíjet v chráněném prostředí. Dnes je orientace spíše zaměřena na nové a rovné příležitosti obou pohlaví a změny priorit týkající se, mimo jiné, také výchovy dětí (Polivanova, 2018).

Mezi největší stresory pro členy postmoderní rodiny lze řadit neustálý tlak na výběr preference mezi rodinou a pracovní kariérou. V rodinách, kde oba rodiče pracují na plný úvazek, předvídatelně není tolik času na děti a jejich péči. Tento stresor pomalu upadá ve věku dítěte, ve kterém pomalu získává, alespoň navenek, nezávislost. Dnešní rodina rodičům nabízí daleko větší svobodu například v oblastech kariéry, možnosti ukončit nefunkční manželství či spojit svou rodinu společně s rodinou nového partnera (patchwork). Ovšem z pohledu dítěte je růst v rodině s nejistými pravidly o mnoho těžší (Polivanova, 2018).

Rost (2002) zmiňuje pojmy „*noví otcové*“ a „*noví muži*“, přičemž tyto dva pojmy vedou k myšlenkám o změnách v genderových rolích. Jeden z nejčastějších důvodů, který je uváděn v rámci diskusí či studiích o zachování genderových rolí

v rodinách, je vyšší příjem mužů. Kvalitativní studie, kterou se Rost (2002) zabýval, přinesla nové poznatky z německých zúčastněných rodin, kde ženy měly stejné či vyšší příjmy než muži a zkoumal u těchto párů dělbu práce v rodině. Výsledky potvrdily, že příjem má vliv na zapojení se partnera do rodinné práce. Přestože v těchto párech muži nezastávali tradiční mužskou roli, tj. ekonomické zajištění rodiny, byli pouze čtyři muži, kteří šli na rodičovskou dovolenou místo své ženy. Péče o domácnost byla po vzájemné domluvě v kompetenci toho, který trávil více času doma. Většina párů byla se svým netradičním rozdělením rolí a povinností v rámci fungování rodiny spokojena, ovšem často se setkávala s negativními odezvami okolí, kde musela své rozhodnutí obhajovat. Páry také uvedly, že toto rovnostářské rozdělení rolí hojně pomohlo jejich partnerskému vztahu a otcové velmi kvitovali bližší a intenzivnější kontakt s dětmi.

V první polovině roku 2001 v ČR převažoval nejvíce model úplné rodiny, který činil 71 % z celkového počtu obyvatel. I když byl v daném roce tento typ rodiny nejvíce zastoupen, statistiky dokazují pokles v počtu úplných rodin v porovnání s předchozími 10 lety (ČSÚ, 2001). Největší podíl v úplných rodinách, 89 %, zastupovaly manželské páry, přičemž necelé dvě třetiny těchto rodin byly již bez ekonomicky závislých dětí. Neúplné rodiny sestávají převážně (81 %) z matek s dětmi (ČSÚ, 2013).

3.2 RODIČOVSTVÍ

V dnešním moderním světě dochází k mnoha sociálním změnám a jinak tomu není ani v rodičovství. Západní výzkumy nahlízejí na rodičovství ze dvou pohledů. Za prvé vidí rodičovství jako funkci spojenou s výchovou dětí a za druhé rodičovství vnímají jako zvláštní společenskou roli, ačkoli jsou tyto dva koncepty vzájemně provázané. Rodičovství prošlo změnami zejména na přelomu 20. a 21. století. Změny přinesla zejména takzvaná feministická kritika, která v mnoha způsobech změnila představy o úlohách žen v rodinách. Tito kritici upozorňovali na velkou rozmanitost rodičovských praktik a na různé postoje k sociálním rolím. Ke změnám dochází také v odpovědnosti mezi oběma rodiči. Během uplynulého půlstoletí docházelo k hojným ekonomickým a společenským změnám, které měly dopad na vztahy v rodinách mezi

děťmi a rodiči. Vědci poukazují na klesající velikosti rodin, odložení mateřství do pozdějšího věku ženy či rostoucí počet svobodných matek. V současné době je také velkým trendem touha žen, které chtějí kombinovat mateřství a zaměstnání. Mimo jiné přibývá partnerských párů, které se rozhodnou zůstat dobrovolně bezdětní (Polivanova, 2018). V současné době bývá početí dítěte více aktem vědomé volby a plánu, nikoli aktem spontánním (Bubleová, Janků & Konečná, 2010).

Rodičovství představuje pro partnery mnoho změn či obav, přičemž i tyto zmíněné fakty mohou mít vliv na odsun rodičovských povinností do vyššího věku. S potomkem dochází ke změně v rodinné konstelaci (Gillernová, Kebza, Rymeš & kol., 2011).

Rodičovství je bez pochyby náročnou životní fází, mnohdy možná až kritickou. Dochází ke spoustě změn, ať už v partnerském životě, profesním či osobním, pro obě pohlaví. Právě v tomto období častěji dochází ke změně v postoji vůči genderovému dělení a genderovým stereotypům. Poté, co se muž i žena stanou prvně rodiči, se postoje mnohdy stávají více genderově tradičními, jelikož muži i ženy častěji považují mateřství za nejdůležitější roli ženy v jejím životě. K těmto změnám v postoji dochází právě díky zkušenosti s rodičovstvím, ale také vzhledem ke změně v identitě a vlivem uspořádání daného státu, který v mnoha případech podporuje spíše genderově tradiční rozdělení rolí v případě mateřství (Baxter, Buchler, Perales, & Western, 2015).

3.3 ROLE RODINY A VLIV NA VÝVOJ A VÝCHOVU DÍTĚTE

Janošová (2008) vidí rodinu jako „*bezesporu nejvýznamnějším socializačním mikroprostředím, jímž je vývoj jedince ovlivňován*“ (s. 171). Rodinu lze vnímat a chápat jako systém, který na sebe vzájemně působí, ovlivňuje se, mění se v čase. Vedle rodinného systému máme pojem rodinný proces, ve kterém probíhá veškeré dění a vztahy jak v rodinném systému, tak i mimo něj (Sobotková, 2003). Kantor a Lehr (1975) byli mezi prvními, kteří rodinný systém popsali ve čtyřech základních myšlenkách. První myšlenka nám sděluje, jak je fungování rodinného systému složité na organizaci, vytvářejí se zde vztahové sítě a členové systému se vzájemně

ovlivňují. Tato myšlenka poukazuje na to, jak náročné může být zkoumání rodiny a jak k ní lze přistupovat z mnoha hledisek. Ve druhé myšlence autoři zmiňují, že rodinný systém je otevřený. Třetí myšlenka se zaměřuje na přizpůsobivost rodinného systému, jelikož musí reagovat na různé změny vnějšího i vnitřního původu. Poslední myšlenkou autoři popisují výměnu informací, ke které dochází v rodinném systému (in Sobotková, 2003).

Vliv na psychiku dětí a jejich vývoj má zajisté styl výchovy rodičů. Berthótyová (2009) předkládá svůj výzkum s dětmi předškolního věku, ve kterém se zabývala vlivem volnosti ve výchově u této věkové skupiny. Z teoretických poznatků, ze kterých autorka vychází, je patrné, že přílišná volnost dětem nijak neprospívá. Nicméně ani příliš přísná výchova nemá kladné účinky, jelikož dítě může být vystavováno stresu a není schopno si budovat vlastní nezávislost a iniciativu. Z výsledků výzkumu Berthótyové (2009), který probíhal v mateřské školce s učitelkou a psychologem, bylo jasně patrné, že volnost ve výchově dítěte může posílit jeho psychickou odolnost, zároveň ale respondenti dodali, že tato volnost by měla být jasně vymezena. Naopak menší psychickou odolnost dítěte respondenti vidí u více autoritativního stylu výchovy, kde je volnosti málo.

3.4 ROLE OTCE V RODINĚ, VE VÝCHOVĚ A VÝVOJI DÍTĚTE

V dřívější době měl otec v rodině roli především živitele, toho, který měl ekonomicky zajistit celou svou rodinu, aby žena (matka) mohla být s dětmi doma, pečovat o domov a vychovávat děti. Role otce také byla hojně spojována s větší autoritou. I přes v mnoha směrech pokročilou dnešní dobu, si otec tyto role v určité míře nese stále. Dnes ovšem k roli autority a živitele, přibývají požadavky, aby otec byl více empatický, více dětem naslouchal, dával najevo svou emocionální stránku (Novák, 2013). Dle mého názoru jsou otcové v dnešní době pod velkým tlakem. Ženy by povětšinou měly vedle sebe rády muže, o kterého se mohou opřít, který je i rodinu dokáže finančně zajistit, ale zároveň by měl být empatický, projevoval své city, pomáhat v domácnosti a pečovat o děti.

Fletcher (2008) zastává názor, se kterým se také ztotožňuji a to ten, že otec je pro výchovu a péči o děti stejně důležitý jako matka. Autor se zaměřuje především na rozvedené rodiny, kde ve svém článku o větším zapojení otců do péče o děti reflektuje, jak moc je i nejen po rozpadu rodiny důležitá role otce.

Cullen a Grossman (2007) zmiňují sociologický průzkum provedený na univerzitě v Michiganu na konci 70. let minulého století, který ukázal, že průměrný americký otec strávil se svými dětmi přibližně třetinu času, co průměrná matka. Počet otců, kteří jsou v domácnosti, se kolem roku 2007 ztrojnásobil. Ke změnám došlo i v otcovském stylu výchovu, otcové nyní více své děti objímají, projevují více své city a pomáhají jim s domácími úkoly. Autoři mimo jiné citují sociologa Scotta Coltranea z Kalifornie, který tvrdí, že dnešní otcové vypadají spíše jako matky. Mužskost může být rolí otce v mnoha názorech devalvována, jelikož mužskost je především spojována se silou, větší prestiží či pracovním nasazením. Dobrý rodič by ovšem měl být emocionálně založený, trpělivý, nikoli orientovaný na peníze. Výzkum, který Cullen a Grossman (2007) dokládají, ovšem ukazuje, že otcové, kteří méně ulpívají na starém archetypu mužství, bývají oni i jejich rodiny šťastnější než ti, kteří na něm stále lpí.

Ke změnám dochází také v roli otce. Například v severských zemích od 80. let minulého století není ničím neobvyklým, když na rodičovské dovolené zůstane muž nebo se rodiče vystřídají. Obecně se Finsko i další severské země pyšní podporou genderové vyváženosti v čerpání rodičovské dovolené, která je v těchto zemích také placená. Větší zapojení otců do výchovy a péče o děti se staly více kulturně přijatelným řešením. Ve výchově otců lze také zaznamenat posun, který spočívá ve větším projevení citů a celkově citlivějšímu přístupu. Menší angažovanost otců v péči o děti lze také přičítat tomu, že samotné ženy, otce k péči o malé děti mnohdy nepustí, například z důvodu opatrnosti či bázlivosti (Eerola, 2014). Dle Coltraneho (2011) má otec stejné předpoklady pro reagování na potřeby dítěte stejně jako matka, pokud je ovšem zapojen do jeho péče od samého počátku. Townsend (2002) popsal v rámci amerického kontextu čtyři aspekty otcovství, jimiž jsou emoční blízkost, zajištění, ochrana a finanční zabezpečení (in Eerola, 2014).

Zapojení otců již během těhotenství matky a co nejdříve po porodu má pozitivní vliv na vztah otce a dítěte a také přináší pozitivní změny v chování otců. Mnohdy otcové hovoří o touze, aby na své děti oni sami měli pozitivní vliv. Zapojení otců do péče a výchovy přináší pozitiva pro obě strany, otcům se nabízí prostor pro zlepšení vlastního života (Cashman, Elfenbein, Felice, & Lemay, 2010).

Eerola (2014) zmiňuje svůj výzkum, ve kterém se zabýval zodpovědností finských otců v rodičovství. Data byla získána pomocí 16 narativních rozhovorů s otci během prvních tří let na jejich rodičovské dovolené, přičemž všichni respondenti absolvovali 2 rozhovory. První rozhovory proběhly ve věku 6 měsíců až 2 let života dětí a všichni dotazovaní žili v partnerském vztahu s matkou dětí. Druhé kolo rozhovorů proběhlo přibližně o dva roky později. První rozhovory se vztahovaly převážně k otázkám ohledně prvních zkušeností otcovství, přičemž druhé kolo rozhovorů bylo již zaměřeno na vyprávění o každodenním rodinném životu, na to, co dotazovaní považovali za důležité a pro ně v rodičovství podstatné. Výsledky ukázaly tři hlavní témata, jimiž jsou péče, vyživování a výchova, přičemž v každém z témat byla patrná otcovská odpovědnost, kterou autor rozdělil na dvě části – každodenní povinnosti a komplexní závazky. V tématu výchovy dotazovaní hojně hovořili o tradičních otcovských povinnostech – např. bezpečí či stanovení hranic, ovšem nikoli jako o specifických povinnostech otce, ale o společné povinnosti s jejich matkou, což ukazuje porozumění společné odpovědnosti. Otcové v rozhorech kladly důraz na výchovu, především pak morálním smyslu např. učit děti rozdíl mezi dobrem a zlem. V tématu péče, respondenti hojně zmiňovali důležitost emocionální blízkosti.

3.5 ROLE MATKY V RODINĚ, VE VÝCHOVĚ A VÝVOJI DÍTĚTE

Nejen v roli otce dochází postupem času ke změnám, ale také v roli matky. Domnívám se, že podstatný vliv na tyto změny má zvyšující se potřeba samostatnosti mnoha žen či touha po kariéře. Stejně jako u otců vnímám tlak také u matek. Myslím si, že i dnes pro mnoho lidí není přijatelné, pokud žena dá dítě do jeslí či chůvě a odejde do zaměstnání. Veliký tlak na to, jak spojit péči o rodinu, a přitom se věnovat i svým snům či životním cílům.

Co se týče genderových stereotypů, patří sem jednoznačně role matky a s tím spojované skutečnosti, které by se „měly“ dodržovat. Porodem dítěte se dle genderových stereotypů z ženy stává pečovatelka a vychovatelka. Díky těmto stereotypům se ženám připisují různé pozice nejen v rodině, ale také ve společnosti. Křížková (2002) dále potvrzuje moji myšlenku a názor, že díky těmto stereotypům se na role ženy pohlíží pouze jako na roli matky nebo ženy, která si buduje kariéru a věnuje se práci a nepřipouští skloubení těchto rolí dohromady.

V současné době můžeme vidět častěji tzv. portrét moderního mateřství, který představuje vzdělanou ženu, jež má první dítě v pozdějším věku a zpět do zaměstnání se vrací již před početím dalšího potomka. V roce 1979 se evidovalo zhruba 24 % matek, které měly děti mladší než jeden rok a vrátily se opět do zaměstnání. O 10 let později se toto procento téměř zdvojnásobilo a do roku 1996 se evidovalo již 67 % matek. Vzdělanější matky, které mají první dítě ve vyšším věku, mají zpravidla také vyšší příjem a častěji inklinují k brzkému návratu do profesního života dříve a najímání si pomocné síly k dětem. Oproti tomu ženy s nižším vzděláním a platem pravděpodobněji zůstanou doma a mohou mít tendence se spíše stát ženami v domácnosti, což ovšem není pravidlem (Polivanova, 2018).

4 RODIČOVSKÁ A MATEŘSKÁ DOVOLENÁ

Občas se můžeme setkat s tím, že přesně nevíme, jaké rozdíly jsou mezi mateřskou a rodičovskou dovolenou. Jaká práva má otec a jaká matka, a zda jsou mezi jejich právy nějaké rozdíly.

Délka mateřské dovolené se odvíjí od počtu narozených dětí. Žena s jedním potomkem má nárok na 28 týdnů mateřské dovolené a žena s dvěma a více dětmi až na 37 týdnů. Zaměstnankyně má nárok nastoupit na mateřskou dovolenou již 8 týdnů před očekávaným dnem porodu, zpravidla se nastupuje zhruba 6 týdnů před porodem. Mateřská dovolená většinou nikdy nebývá kratší než 14 týdnů. Po porodu žena obvykle zůstává doma alespoň 6 týdnů. Nárok na 14 týdnů mateřské dovolené náleží ženě, které dítě zemře během porodu nebo se již mrtvé narodí. Na mateřskou dovolenou mají nárok pouze ženy (MPSV, 2009).

4.1 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ V ČR

Na rodičovskou dovolenou mají nárok oba rodiče úplně stejně. Rozdíl je pouze v tom, že matka může čerpat také mateřskou dovolenou (viz výše v textu), zatímco v případě otců se vždy používá pojem rodičovská dovolená, i v případě, kdyby na ni chtěl nastoupit ihned po narození dítěte. Také je umožněno, aby oba rodiče byli na rodičovské dovolené současně. Pokud se oba rodiče rozhodnou být s dítětem společně na rodičovské dovolené, otcí nepřísluší žádný nárok na finanční kompenzaci, pokud matka pobírá některý z příspěvků od státu (Břeská, Pilátová, Příb & Špundová, 2003). Hovoří se proto o zavedení otcovské dávky (otcovské dovolené) po dobu 1–6 týdnů od chvíle, kdy jej převezme do péče. Otcovská dovolená je již v mnoha evropských zemích naprosto běžným jevem (MPSV, 2009). V České republice mají otcové nárok od roku 2018 na otcovskou dovolenou, která trvá jeden týden a je vyplácena z nemocenského pojištění. Výše této otcovské dávky se pohybuje okolo 70 % základního výdělku (MPSV, 2017).

Od roku 2020 má rodič nárok až na 300 000 Kč v rámci rodičovského příspěvku a rodič vícerčat na 450 000 Kč (MPSV, 2019). Pokud jde na rodičovskou dovolenou matka, navazuje rodičovská dovolená na mateřskou dovolenou. Rodičovská dovolená obvykle nikdy nepřesahuje věk tří let dítěte. Rozdíl mezi mateřskou a rodičovskou dovolenou je ten, že o mateřskou dovolenou žena nemusí žádat svého zaměstnavatele. O rodičovskou dovolenou žena žádá svého zaměstnavatele, buď písemnou či ústní formou. I když žena o rodičovskou dovolenou musí žádat, zaměstnavatel nemá právo, této žádosti nevyhovět (Břeská et al., 2003).

V případě, že na rodičovskou dovolenou jde otec, musí stejně jako matka požádat zaměstnavatele, který stejně jako u ženy, musí této žádosti vyhovět. Pokud se jeden z rodičů rozhodne rodičovskou dovolenou předčasně ukončit (tj. před dovršením tří let dítěte), může se na ní kdykoli do věku tří let dítěte opět vrátit. Další možností je, že na rodičovské dovolené budou oba rodiče současně. Nárok na mateřskou a rodičovskou dovolenou mají také náhradní rodiče, kteří svěřené dítě převzali do své péče. I zde platí, že na rodičovskou dovolenou mají rodiče právo do tří let dítěte (Břeská et al., 2003).

Rozdíl je také v tom, zda se rodič vrací do zaměstnání z mateřské či rodičovské dovolené. Pokud se žena vrací z mateřské dovolené (tj. nejpozději po 37 týdnech od nástupu) nebo muž z rodičovské dovolené (v případě mužů se nepoužívá výraz mateřská dovolená, ale vždy rodičovská dovolená) má zaměstnavatel povinnost udržet jim jejich pracovní pozici a umožnit jim návrat k jejich práci. Pokud by došlo ke zrušení původní pracovní pozice, musí jim zaměstnavatel zajistit jinou práci v souladu s jejich pracovní smlouvou. Pokud se jedná o návrat po rodičovské dovolené (tj. po cca třech letech) zaměstnavatel již nemá povinnost držet svému zaměstnanci původní pracovní pozici, ale musí mu umožnit vykonávat jinou práci, která je v souladu s jeho pracovní smlouvou. V případě, že by zaměstnavatel nebyl schopen tuto náhradu svému zaměstnanci zajistit, byl by zaměstnavatel nucen vyplácet zaměstnanci peněžní náhradu ve výši jeho průměrného platu do doby, než by mu zajistil jinou práci (Břeská et al., 2003).

Otec na rodičovské dovolené se světově považuje na novodobý trend. V České republice zájem otců o rodičovskou dovolenou sice roste, ale stále jde o minimální procento mužů. Dle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) čerpalo v roce 2013 rodičovský příspěvek 5 200 mužů, tj. zhruba necelé 2 % z celkového počtu čerpajících v daném roce (MPSV, 2014).

Český statistický úřad předložil výsledky sociologického průzkumu z roku 2004, který se zabýval veřejným míněním o postojích vůči mužům na rodičovské dovolené. Průzkumu se účastnilo zhruba 1067 respondentů, přičemž obě pohlaví byla rovnoměrně zastoupena. V daném roce byly názory na role matky a otce mezi muži i ženami spíše konzervativnější, přičemž ženy byly o něco více konzervativnější než muži. I na počátku 21. století byly role ženy a muže v rodině brány spíše tradičně, tj. žena v roli pečovatelky a muž zajišťuje rodinu po finanční stránce. Ženy samy sobě připisovaly roli důležitějšího rodiče v rámci výchovy a péče o dítě. Zároveň jsou si také vědomy nároků otců. Důležitým zjištěním tohoto průzkumu byl 54% souhlas dotazovaných s tzv. otcovskou dovolenou, přičemž dle názoru většiny by měla trvat zhruba jeden až dva týdny. Průzkum celkově ukázal, že populace je vůči mužům na rodičovské dovolené spíše vstřícná (ČSÚ, 2004).

Šmídová (ed.) (2008) se společně se svými kolegy věnovala výzkumu, ve kterém se věnovala tématu fenoménu pečujících otců, kteří se aktivně podílejí na výchově a péči svých dětí. Zkoumaný vzorek tvořily heterosexuální páry s malými dětmi, kde se vyměnily tradiční role otce a matky, a ženy byly živitelkami rodiny a otcové naopak zaujímali role pečujících, kteří se převážně věnují výchově dětí. Rodiče také měli možnost volby kompromisu, ve kterém se mohli na rodičovské dovolené prostřídat či se domluvit na částečném úvazku v zaměstnání. Výzkum byl proveden pomocí rozhovorů s jednotlivými páry, doplněnými pozorováním. Později následovala focus group. Výzkumu se účastnilo 5 párů, které byly náhodně vybrány. Šmídová (ed.) (2008) mimo jiné poukazuje na to, že počet otců čerpajících rodičovské příspěvky se mírně zvyšuje. Autorka vnímá odchod otce na rodičovskou dovolenou jako výslednou shodu, které předcházela diskuse mezi partnery, což vyústilo v jejich společnou dohodu, nikoli že se jedná pouze o popud otce odejít na rodičovskou dovolenou. Šmídová (ed.) (2008) uvádí fakt, že velkou roli odchodu otce na

rodičovskou dovolenou hrál u všech dotazovaných párů vyšší plat manželky nebo větší jistota jejího zaměstnání. Autorka dále zmiňuje dvě hlavní kategorie, do kterých by se daly zařadit důvody, proč muži zůstali na rodičovské dovolené místo žen, jimiž jsou praktické a vztahové kategorie. Do praktické kategorie můžeme zahrnout důvody v podobě většího ekonomického zajištění, které měla žena. Naopak do vztahových kategorií převážně spadají důvody takové, že muž sám chtěl být se svými dětmi a budovat si s nimi bližší vztah.

4.2 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ V ZAHRANIČÍ

V rámci studování materiálů k této diplomové práci, jsem byla velice mile překvapena zjištěním, že v mnoha zemích už rodičovská dovolená, na které je otec místo matky, není takovým tabu, ale v mnoha státech naprosto běžným jevem. Ovšem stále spíše převládá postoj a názor, že na rodičovské dovolené má být spíše matka nežli otec.

Sanchez-Salcedová (2013) se zabývá otci na rodičovské dovolené napříč Švédskem, Francií, Kanadou, Spojenými státy, Filipínami, a poukazuje na změny, které v dnešní době jsou. Zmiňuje dnešní pokročilou dobu, ve které není až takovou zvláštností, když jde otec na rodičovskou dovolenou. Autorka také poukazuje na genderové stereotypy ve filipínské společnosti, kde zastávají postoje, kdy muž má zastávat v rodině zaopatřovací funkci, shánět finance a žena má být světlem domova, čímž se myslí role pečovatelky. V roce 1996 byl na Filipínách přijat zákon, který ženatým mužům umožňuje zůstat po dobu sedmi dnů doma s dítětem, aby mohli pomoci svým ženám po porodu či později v rámci ošetrovatelského volna. Ovšem autorka záhy sděluje, že i když došlo k tomuto posunu, filipínští muži se stále drží starých tradic a pokud chce jejich žena odejít do zaměstnání, musí o pomoc požádat jinou ženu z rodiny či cizí chůvu nebo sousedku, nikoli svého manžela, aby byly zachovány společenské normy (Medina, 2001 in Sanchez-Salcedo, 2013).

Ve Spojených státech se s otcovskou dovolenou nesetkáme. Existuje ovšem systém pružnější rodičovské dovolené, která umožňuje matce i otci využít až 12 týdnů dovolené podle zákona o rodinné a lékařské dovolené z roku 1993. Během

této dovolené, ale nevzniká nárok na náhradu mzdy, což bylo tématem nekonečných kritik napříč Spojenými státy. Do roku 2015 zavedly státy Washington, Kalifornie a New Jersey jakýsi mechanismus na náhradu mzdy (Sanchez-Salcedo, 2013).

Kanada zaujímá k mužům na otcovské dovolené stejné postavení jako Spojené státy, tudíž možnost být s dítětem doma neposkytuje, ovšem s výjimkou jedné kanadské provincie Quebec, která jako jediná umožňuje otcovskou dovolenou po dobu 5 týdnů s 70% náhradou mzdy. Celkově Kanada umožňuje 37 týdnů rodičovské dovolené, kterou si rodiče mohou dle svých představ a přání libovolně rozdělit (Cotter, 2010 in Sanchez-Salcedo, 2013).

V roce 2012 měli ve Francii otcové nárok na 11 dní otcovské dovolené a případě vícečetného porodu až 18 dní. V této době jim byla vyplácena jejich průměrná mzda. Kromě otcovské dovolené mají otcové ve Francii nárok na rodičovskou dovolenou nebo na práci na částečný úvazek, přičemž práci musejí vykonávat alespoň 16 hodin týdně. Rodičovská dovolená může stejně jako v České republice trvat maximálně do tří let věku dítěte. Francouzští rodiče mají nároky na další dovolené v případě např. onemocnění dítěte či úrazu. Doba takové dovolené se odvíjí od závažnosti nemoci a úrazu (Sanchez-Salcedo, 2013).

Skandinávské země byly první, které v rámci rodinné politiky zavedly opatření, kterými podpořily rovnost mezi oběma rodiči (Duvander, Mussino, & Li MA, 2018). Švédsko představuje nejspíše jeden z nejvíce flexibilních modelů rodičovské dovolené. Podle švédského zákona o rodičovské dovolené mají oba rodiče stejnou měrou nárok být s dítětem doma do jeho 18 měsíců. Rodiče si mohou také zvolit variantu, která jim umožňuje pracovat na částečný úvazek (Sanchez-Salcedo, 2013). Rodiče si dny z rodičovské dovolené mohou vybrat do věku 8 let dítěte. Oproti tomu Norsko, které je v mnoha směrech Švédsku v systému rodičovské dovolené podobné, si rodiče mohou zbylé dny rodičovské dovolené vybrat pouze do věku 3 let dítěte (Bergqvist, & Saxonberg, 2017). Otcové mají nárok na 10 dnů placeného náhradního volno a v případě vícečetných porodů až na 20 dnů. Ve Švédsku po zavedení programu rodičovské dovolené v roce 1974 byla vládou zahájena kampaň na podporu otců v programu rodičovské dovolené. V roce 2008 představila švédská vláda bonus za rovnost žen a mužů, který vyrovnaněji podporuje rodiče ve využívání rodičovské

dovolené. Od roku 2012 se tento bonus vyplácí automaticky s rodičovskou dovolenou ve formě příjmu, který je osvobozen bez daně. Švédsko chtělo tímto přístupem docílit osvobození od genderových stereotypů jak ženy, tak muže. Cílem bylo také se pokusit úspěšně kombinovat zaměstnání a péči o rodinu (Sanchez-Salcedo, 2013).

Velká Británie, oproti jiným evropským zemím, tolik nepodporuje otcovskou dovolenou, a tudíž otcové rodičovskou dovolenou nevyužívají tak často jako jiné evropské země a jako důvod mnohdy uvádějí také finance a nedostatečné osobnostní předpoklady pro zvládnutí péče o dítě, více spoléhají na ženy, které jsou dle jejich názorů na tuto skutečnost více předurčeny. Ani ženy neprojevují tolik zájmu o otcovskou dovolenou, pokud by to mělo za následek zkrácení jejich mateřské dovolené. Dalším důvodem, který muži uváděli, byl strach ze změny či problémů na pracovišti (Kaufman, 2018).

5 ATTACHMENT, VÝVOJ A SOCIALIZACE DÍTĚTE

Attachment neboli připoutání lze definovat jako náklonost jedné osoby k druhé osobě, vazba, která trvá v průběhu času a drží dvě osoby dohromady. Snaha o získání a udržení určitého stupně blízkosti vazby s danou osobou je charakteristickým znakem attachmentu. Tento stupeň blízkosti ovlivňuje chování jedince, například může podporovat jeho zájem o kontakt s jinými lidmi. Malé děti vykazují chování attachmentu jako pláč či úsměv. Intenzita chování attachmentu může být proměnlivá vzhledem k situačním podmínkám, ale jakmile je attachmentová vazba vytvořena, nelze ji považovat za mizející ani během období, kdy již attachmentové chování není zřejmé. Proto se attachment považuje za organizaci behaviorálních systémů, která má svou vnitřní strukturální část, která vydrží i v období kdy, již nejsou aktivní komponenty chování attachmentu (Ainsworth, & Bell, 1970).

5.1 TEORIE ATTACHMENTU J. BOWLBYHO A M. AINSWORTHOVÉ

Pokud hovoříme o attachmentu, je nutné zmínit jednu z klíčových osobností, která se attachmentem zabývala. Touto osobností je John Bowlby, který byl psychologem, psychoanalytikem pocházejícím z Velké Británie. Bowlby se věnoval především procesu socializace, ve které má stěžejní roli matka dítěte v prvních 5 letech jeho života. Dle Bowlbyho vztah matky a dítěte v tomto věku má zásadní vliv na budoucí vztahy dítěte. V roce 1969 vznikla Bowlbyho teorie vazby. Vazba vzniká mezi dítětem a osobou, která o něj pečuje, nejčastěji jde většinou o jeho matku, přičemž tuto vazbu si lze představit jako emoční pouto. Dítě tuto osobu vyhledává, vnímá u ní pocit bezpečí. Pokud dochází k absenci této vazby, dochází u dítěte většinou k deprivaci (Bowlby, 1969 in Thorová, 2015).

Baltimorská studie je jednou z neznámějších studií attachmentu. Této studii se v roce 1963 věnovala psycholožka Mary Ainsworthová, která, mimo jiné, spolupracovala s Bowlbym. Vzhledem k účelům této studie bylo vybráno 26 baltimorských rodin. Data byla získána rozhovory s rodinami a naturalistickým pozorováním. Dětem byly v průběhu bádání staré 1 měsíc až 54 týdnů. Vzhledem

k tomu, aby se rodiny cítily komfortně a dala se lépe a přirozeněji sledovat jejich každodenní rutina, trvala každá návštěva zhruba 4 hodiny (Bretherton, 1992). Bádání probíhalo v laboratoři i v přirozených podmínkách v domovech zúčastněných (Thorová, 2015). Zúčastnění byli vystavováni tzv. *The strange situation* (neznámým situacím), což byla 20minutová dramata s 8 epizodami. Situace se odehrávají v laboratorní herně, matka si s dítětem hraje a později se připojuje také neznámá žena. Matka v průběhu času odchází a opět se vrací, přičemž dítě si během této doby hraje s onou neznámou ženou. Následně si dítě hraje zcela samo. Na konci se do místnosti vrátí neznámá žena i matka dítěte (Bretherton, 1992). Na základě pozorování vzorců chování dětí v neznámých situacích, zejména tedy chování během odloučení a shledání, byly identifikovány 3 hlavní skupiny vzorců chování – A, B, C. Děti, patřící do skupiny A (*úzkostně vyhýbavý typ nejistého připoutání*) jsou charakteristické tím, že málokdy pláčou při separaci od matky a při opětovném shledání se jí spíše vyhýbají nebo je patrné jejich váhání mezi hledáním blízkosti či vyhýbáním. Děti patřící do této skupiny matku také často ignorují. Děti ve skupině B (*bezpečně připoutaný typ*) považují matku za bezpečnou základnu. V její přítomnosti se chovají zvědavě, prozkoumávají okolí. Odloučení od matky způsobuje narušení a vytržení z prováděné činnosti, zájem o průzkum věcí se v tu chvíli zmenšuje. Dítě při shledání s matkou touží po interakci a blízkosti. Skupina C (*úzkostně vzdorující typ nejistého připoutání*) se vyznačuje ambivalencí. Dítě projevuje příznaky úzkosti i během přítomnosti matky. Po jejím odchodu bývá velmi neklidné a při jejím návratu prožívá ambivalentní pocity, neví, zda o kontakt s matkou stojí či zda se mu chce vyhnout (Ainsworth, 1979; Thorová, 2015). Posledním známějším typem je skupina D tzv. *nejistý – dezorganizovaný*, přičemž „*dítě projevuje směs vyhýbavého a vzdorovitého chování, v popředí je zmatečnost a úzkost. Působí ustrašeně, bojácně, může se chovat vzdorovitě a agresivně, občas v činnostech ustrne.*“ (Thorová, 2015, s. 172).

5.2 TEORIE R. SPITZE

René A. Spitz byl známým lékařem a psychoanalytikem žijícím ve Spojených státech amerických, původem pocházející z Maďarska. Spitz se zajímal především o dětský vývoj a jeho poruchy. Poruchy v dětském vývoji připisoval nejvíce

dysfunkci v interakci mezi dítětem a jeho matkou. Zabýval se studií emoční deprivace, kterou zkoumal pomocí pozorování dětí (Thorová, 2015). Spitz (1945) se zabýval studií, která byla zaměřena na děti kojeneckého věku, přičemž jedna skupina dětí byla v ústavní péči a zajímal se o zejména o důsledek této péče pro kojence. Druhou skupinou této studie bylo zařízení pro delikventní ženy. V obou zařízeních bylo o děti dobře postaráno (hygienické podmínky, potrava). V kojeneckých ústavech byly děti málo vystavovány mezilidským interakcím vzhledem ke stíženým podmínkám personálu – velký počet dětí na malý počet sester, které se o děti staraly. V zařízení pro delikventní matky byly děti více sociálně a emočně stimulovány, jelikož děti mohly být s matkami, které se o ně staraly a tím pádem byly děti z tohoto zařízení vystavovány většímu množství interakcí matka – dítě, což vedlo k jejich většímu rozvoji. Při srovnání těchto dvou skupin dětí byla nejprve patrná lepší genetická výbava dětí z kojeneckého ústavu, proto tyto děti dosahovaly lepších výsledků než děti delikventních matek. Ovšem u dětí z kojeneckého ústavu byl patrný rychlý pokles vývojové indexu, zatímco u dětí delikventních matek byl zaznamenán stabilní vzestup. Díky interakci mezi matkou a dítětem, které je navíc zatíženo emočními faktory, se dítě učí a poznává okolní svět. Dítě, které těmto interakcím a emocím není vystavováno, se tudíž neučí novým poznatkům, což může vést k zaostání jedince v mnoha oblastech. Přítomnost matky či její náhrady dokáže dítěti vykompenzovat deprivace pramenící z jiných oblastí, což je také důležitým poznatkem této studie (Spitz, 1945).

V této části bych ráda poukázala na skutečnost, že většina známých výzkumů či experimentů týkajících se attachmentu nebo socializace a vývoje jedince je zaměřena především na vztah matky a dítěte, role otce je zde více opomíjena. Svou roli v tomto ohledu může sehrávat fakt, že v době, kdy tyto teorie a výzkumy vznikaly, byl otec na rodičovské dovolené nemyslitelným a nevyskytujícím se jevem. Hlavní roli ve vývoji jedince sehrávala, dle tradičního dělení rolí, matka.

5.3 VÝZKUM H. HARLOWA

Harry Harlow, známý americký psycholog, hojně vycházel a stavěl na poznatcích J. Bowlbyho (Thorová, 2015). Harlow (1958) tvrdil, že počáteční projevy

lásky a milostné reakce vznikají mezi matkou či její náhradou a dítětem. Z tohoto intimního připoutání (attachmentu) se dítě obecně učí náklonosti.

Právě výše zmíněné náklonosti se autor hojně věnoval. Na základě toho uskutečnil známý experiment s mláďaty opic. Harlow (1958) oddělil více než 60 mláďat makaků od jejich matek pouhých 6 až 12 hodin po jejich narození. Mláďata byla živena skrze malou láhev. Mimo jiné tento výzkum ukázal, že mláďata krmená z lahví více prosperovala než mláďata krmená vlastní matkou. Mláďata umístěná v klecích v průběhu studie vykazovala silné připoutání k látkovým polštářkům, které zakrývaly část jejich klece. Během pozorování bylo zřejmé, že mláďata, která žijí pouze v holé kleci, prosperují hůře než mláďata, která žijí s drátěným kuželem (napodobeninou matky). Rozdíl mezi opicemi žijícími s napodobeninami matek spočíval v tom, že opice, které žily s napodobeninou, která byla navíc potažená příjemnou látkou, prosperovaly lépe a byly šťastnější než opice žijící s holou drátěnou konstrukcí. Z tohoto zjištění je patrné, že vývoj náklonosti dítěte k matce nespočívá pouze v krmení dítěte, nýbrž v kontaktním pohodlí, které dítě během krmení cítí. Na základě tohoto zjištění byla vyrobena náhradní matka pro mláďata tak, aby jim co nejvíce evokovala skutečnou matku. Oproti této napodobenině byla zkonstruována prostší verze, která nedisponovala kontaktním komfortem – nebyla potažená hebkou látkou. Výsledky experimentu ukázaly, že mláďata daleko raději trávila čas s hebkou konstrukcí náhradní matky, i přes to, že jim nedávala potravu. Z výsledků je tedy jasně patrné, že na rozvoj citových reakcí (náklonosti) má nesmírný vliv především komfort při kontaktu nikoli samotný zdroj potravy (Harlow, 1958).

Pokud bychom o tomto Harlowově experimentu a jeho výsledcích hovořili ve spojení s předchozí kapitolou o rodičovské dovolené, je dosti zřejmé, že nehraje takovou roli fakt, zda o dítě pečuje matka nebo otec, ale o to, co dítěti předává, jak na něj působí, jaký s ním má vztah a jak tento vztah dále rozvíjí.

5.4 TEORIE M. MAHLEROVÉ

M. Mahlerová je významnou osobností ve spojitosti s vývojovým procesem dítěte. Autorka se věnovala studiu dětí kojeneckého a batolecího věku. Mahlerová kladla důraz na harmonický a vyrovnaný vztah matky a dítěte především v tomto období. Projev matky vůči dítěti by měl být co nejvíce laskavý. Autorka se domnívala, že separace dítěte od matky je možná až v jeho 3 letech, jelikož teprve v tomto věku je dítě připraveno být více bez přítomnosti matky. Harmonický přístup matky k dítěti vede dítě v rámci jeho rozvoje k samostatné a emočně vyrovnané osobnosti. Pozorováním interakcí matek a dětí do 3 let, rozdělila Mahlerová toto období do 3 hlavních fází. První fázi Mahlerová nazvala **normální autistickou fází**, která trvá první 2 měsíce života dítěte. V této fázi je dítě plně odkázáno na péči matky. Většinu této doby je novorozenec orientován pouze na své vlastní potřeby. Dochází k harmonizování rytmu matky a dítěte, kdy si na sebe oba postupně zvykají. Druhou fází je **normální symbiotická fáze**, která trvá od 2. do 5. měsíce věku dítěte. V této době dítě matku vnímá jako součást své osoby. Na prvním místě je uspokojování potřeb dítěte, plnění jeho přání. Pokud dochází k uspokojování jeho potřeb, dítě vnímá pocit bezpečí. Poslední fází je **separačně individuální fáze**, která se datuje od 5. měsíce do 3 let věku dítěte a dělí se na 4 další subfáze. Tato fáze se již vyznačuje samotným procesem individuace a separace, kdy si dítě postupně začíná uvědomovat, že není součástí matky, ale je samostatnou bytostí. Dítě prochází postupným uvědomováním si rozdílů mezi jím a matkou. Zkouší od matky odcházet a opět se k ní vracet. Bojuje s vnitřními konflikty, zda má zůstat u matky či sám zkoumat okolní svět. Ke konci této fáze je dítě schopné matku představit v její nepřítomnosti a jejich vztah je již stálý (Thorová, 2015).

5.5 TEORIE D. STERNA

D. Stern byl americkým psychiatrem, který se jako spousta jeho předchůdců (např. J. Bowlby) domníval, že sociální interakce mezi matkou a dítětem kojeneckého věku má zásadní vliv na další vývoj dítěte (Thorová, 2015).

Stern et. al (1982; 1983) proslul zejména díky svým studiím, ve kterých se zaměřoval na interakce matek a jejich dětí. Pro účely své studie si autor vybral 6 matek, které v té době porodily své první dítě. Věk dětí se pohyboval od pár dnů starých po dvou leté děti. Studie probíhaly v laboratorních i domácích podmínkách. Zúčastněné byly instruovány, aby se chovaly a interagovaly na dítě stejně, jako to dělají obvykle. Veškeré dění bylo nahráváno a byly pořízeny audionahrávky. Výsledky ukázaly přizpůsobivost a citlivost matek na interakce s dítětem, které se v průběhu života dětí mění a ke změně dochází také v interaktivním úkolu či cíli matky. Například v období prvního měsíce života dítě není převážně vystavováno větší stimulaci, spíše pouze pozoruje okolní svět. Oproti tomu ve 4 měsíci má dítě zájem o interakci tváří v tvář a je potřeba jiná interakce nežli u dříve zmíněného novorozence. Matka dítěti skrze sebe a jejich vzájemné interakci a komunikaci umožňuje poznávat okolní svět. V období 12–24 měsíce dítě především poznává svět kolem sebe, komunikuje o nových poznacích s matkou, která dále vzájemnou komunikací rozvíjí jeho jazykové porozumění. Mimo jiné byla také patrná změna a rozdíl v intonaci, pokud matka mluvila na dítě nebo reagovala na experimentátora. Matka v komunikaci s dítětem používala vyšší tón nežli v hovoru s dospělým a docházelo také ke změně v hlasové intonaci.

EMPIRICKÁ ČÁST

6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V této části práce se budu věnovat svému výzkumu. Představím zde výzkumný problém, kterým jsem se zabývala a s tím spojený cíl výzkumu. Sestavila jsem jednu hlavní výzkumnou otázku a tři další podotázky. Na základě výzkumného problému jsem formulovala pět hypotéz. V této části také představím metodiku své práce a provedenou pilotní studii. V závěru se budu věnovat výsledkům svého výzkumného šetření a ověřování hypotéz.

6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU

Mohlo by se zdát, že v dnešní době nebude muž na rodičovské dovolené takovým neobvyklým až neexistujícím jevem, jako tomu bylo v minulém století. I když je dnešní doba a společnost v mnoha aspektech pokročilá a vyspělá, stále existují kontroverzní témata a skutečnosti, které ne každý dokáže akceptovat či se s nimi ztotožnit. Rodičovská dovolená je jednou z oblastí, kde se stále vyskytují genderové nerovnosti (o tomto tématu se zmiňuji v teoretické části této práce). Předsudky vůči mužům, kteří se rozhodnou zůstat na rodičovské dovolené, se stále objevují, i když, troufnu si tvrdit, že méně než například v polovině minulého století, kde se uplatňoval především model tradičního uspořádání rodiny.

Tento výzkumný problém jsem si zvolila, abych se dozvěděla více o smýšlení naší společnosti ohledně tématu mužů na rodičovské dovolené. Zda je naše společnost na tuto skutečnost připravena či zda se na ni stále pohlíží jako na něco nepřipustného. Cílem této práce je prozkoumat názory a postoje společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené. Zda se názory budou lišit napříč pohlavím, věkem či vzděláním.

6.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Na základě vymezení výzkumného problému a cíle jsem stanovila jednu hlavní výzkumnou otázku a tři další otázky.

1. Jak různé skupiny v naší společnosti pohlížejí na muže na rodičovské dovolené?
2. Jak se budou lišit stereotypní představy o vlastnostech mužů a žen na rodičovské dovolené?
3. Jaké důvody mají ženy a muži proto, že chtějí zůstat na rodičovské dovolené a jak se tyto důvody mohou lišit?
4. Jak a v čem se bude lišit představa o muži na rodičovské dovolené u žen a mužů?

6.3 HYPOTÉZY

H₁: Na muže na rodičovské dovolené budou kladněji pohlížet ženy než muži.

H₂: Relativně více respondentů starší generace bude zastáncem pojetí, podle něž na rodičovské dovolené má být žena nikoli muž.

H₃: Více respondentů s maskulinními rysy povahy, bude větším zastáncem tradiční výchovy, tj. žena na rodičovské dovolené než respondenti s femininními rysy povahy.

H₄: Předpokládám, že čím více budou respondenti vzdělanější, tím méně bude těmto lidem vadit muž na rodičovské dovolené.

H₅: Respondenti, kteří již mají děti, budou na muže na rodičovské dovolené pohlížet kladněji než bezdětní respondenti.

6.4 METODIKA VÝZKUMU

Vzhledem k zaměření výzkumu, zvolenému výzkumnému problému a cíli jsem se rozhodla pro kvantitativní přístup. Tento přístup mi umožnil vhléd do názorů a postojů většího množství populace nežli přístup kvalitativní. Pro účely tohoto výzkumu jsem sestavila dotazníkovou baterii, která obsahovala 2 standardizované dotazníky, které více přiblížím níže v textu, a první část této baterie tvoří dotazník, který jsem sestavila sama, také jemu se budu věnovat níže. Podoba všech využitých dotazníků bude ke zhlédnutí v přílohách na konci této práce.

6.4.1 Vlastní část dotazníku

První část dotazníkové baterie tvoří dotazník, který jsem sestavila pro účely tohoto výzkumu. V úvodu dotazníku se věnuji demografickým údajům, přičemž se dotazuji na věk, pohlaví, dosažené vzdělání a jeho obor, bydliště, počet dětí. Následují otevřené otázky, kde respondenti měli možnost sdělit svůj názor a více jej rozvést. Otevřené otázky zjišťují stereotypní představy respondentů ohledně mužů i žen na rodičovské dovolené, mapují postoje lidí vůči mužům na rodičovské dovolené, a to, zda je pro ně přijatelná představa, že by muž zůstal na rodičovské dovolené, představu, kterou lidé mají o mužích na rodičovské dovolené a také zjišťují důvody, proč muži a ženy chtějí nebo nechtějí jít na rodičovskou dovolenou. Výpovědím z otevřených otázek jsem následně přidělila kódy a z těch poté vytvořila kategorie, které budu prezentovat ve výsledcích výzkumu. Data z této části dotazníkové baterie mi umožnila pomocí korelací s daty z dalších dvou dotazníků odpovědět na výzkumné otázky a také hypotézy.

6.4.2 Škála postojů k ženám (AWS)

K účelům svého výzkumu jsem použila Škálu postojů k ženám, v originálu *Attitudes Toward Women Scale (AWS)*, od J.T. Spenceové a R. Helmreicha. Tato škála původně obsahuje 55 položek, ovšem k účelům této práce stačila zkrácená

verze s 25 položkami. Studie prokázala mezi oběma verzemi vysoké korelace ($\geq 0,95$). Podobnost obou forem také naznačily výsledky faktorové analýzy. Pro vytvoření krátké 25 položkové verze autoři udělali položkovou analýzu s 527 studenty mužského i ženského pohlaví na univerzitě v Texasu v roce 1971-1972. Kromě studentů se tohoto testování zúčastnili také jejich rodiče. Bylo provedeno několik srovnání skóre z krátké verze AWS a původní celkové verze. Výsledky ukázaly vyšší míru liberálnějších postojů u žen (studentek i matek) nežli u mužů (studentů i otců). Skupina studentů oproti skupině rodičů vykazovala vyšší míru liberálních postojů. Tato škála obsahuje jednotlivé výroky, které jsou zaměřeny na práva role žen v několika oblastech – manželské vztahy, etiketa, vzdělávání, intelektuální činnosti, sexuální chování. Každá položka disponuje 4 odpověďmi – silně souhlasím, mírně souhlasím, mírně nesouhlasím, silně nesouhlasím. Skóre může být odrazem jednotlivce, do jaké míry je zastáncem konzervativních (tradičních) či liberálních postojů a také umožňuje srovnání různých skupin (Helmreich, Spence, & Stapp, 1973).

6.4.3 Dotazník osobnostních atributů (PAQ)

Ke sběru dat jsem, mimo výše zmíněné metody sběru, využila také Dotazník osobních atributů (*Personal Attributes Questionnaire*) od autorů J. T. Spenceové, R. Helmreicha a J. Stappa. Dotazník obsahuje 24 položek, přičemž každá položka obsahuje popis nějaké vlastnosti (např. neagresivní/agresivní) a dotyčná osoba na 5 bodové stupnici vymezuje, jak sama sebe vnímá v dané dimenzi. Dotazník má 3 škály, přičemž každá škála obsahuje 8 položek – škála maskulinity (M), feminity (F), maskulinity a feminity (M-F). Škála feminity F je skórována ženským směrem a ostatní dvě škály jsou skórovány směrem mužským. Co se týče obsahu položek, pak položky M jsou zaměřeny především na dosahování cíle, instrumentální rysy a položky F jsou orientovány interpersonálně, expresivní rysy. Škála M-F je obsahově různorodá, obsahuje položky s instrumentálními rysy a také položky, které ukazují emoční zranitelnost. Skóre v každé škále může být od 0-32 bodů. Výsledné skóre dané škály získáme součtem bodů z veškerých položek dané škály. Psychometrické vlastnosti tohoto dotazníku byly zkoumány na větším vzorku

studentů středních a vysokých škol, i na dospělé populaci (Helmreich, Spence, & Wilhelm, 1981).

6.4.4 Sběr dat

Data byla sbírána v období dubna – června 2020. Na přelomu února a března jsem se nejprve věnovala pilotní studii, kterou zmíním níže. Dotazníková baterie měla podobu papírovou a internetovou online verzi. Písemnou verzi jsem využila pouze u pilotní studie. Online verzi dotazníkové baterie jsem vytvořila na stránkách survio.com. Sběr dat byl díky této metodě anonymní. Odkaz na tuto verzi jsem sdílela pomocí internetu.

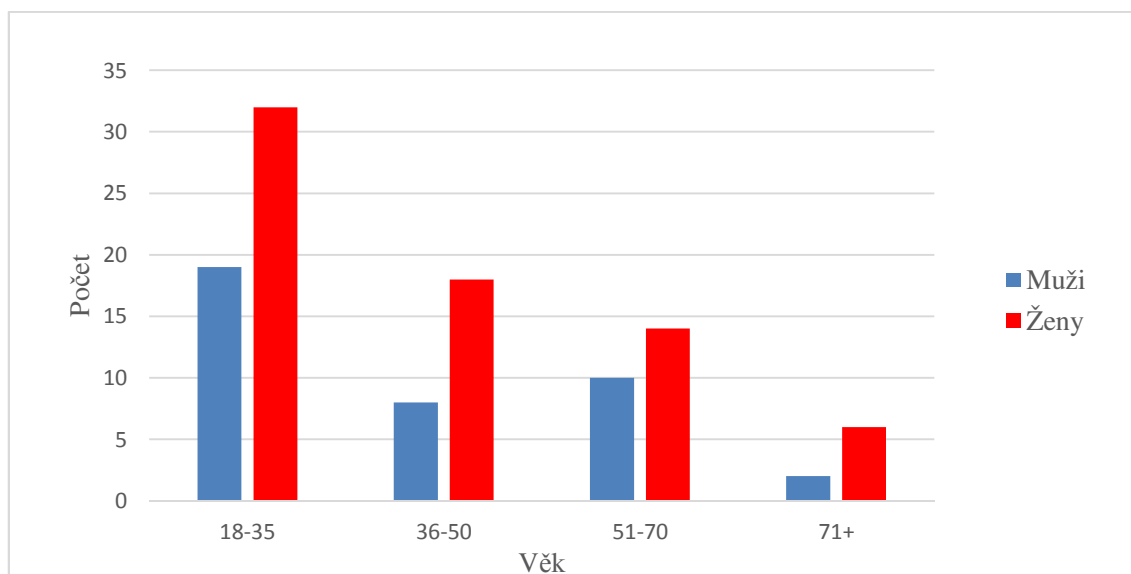
Online verze mi umožnila rychlejší sběr dat než verze papírová. Výhoda online verze spočívá ve větším pocitu anonymity, která může vést k větší ochotě sdílet své názory a nestydět se za ně, neskrývat je. Uvědomuji si, že ne vždy to může mít tento účinek. Anonymita může mít také zcela opačný efekt. Za nevýhodu této verze považuji nemožnost doptání se na podrobnosti, pokud třeba respondent nepochopí otázku. Omezení sběru dat mohlo spočívat především v neochotě vyplnění dotazníku, např. z důvodu otevřených otázek, které jsou obvykle spojeny s nárokem na vyšší úsilí zúčastněných.

6.4.5 Výzkumný soubor

Výběr respondentů do výzkumného souboru byl omezen pouze věkem. Pro účast na výzkumu jsem požadovala minimální věk 18 let, jiná omezení nebyla. Celkem se výzkumného šetření účastnilo 114 respondentů, ovšem 5 účastníků z celkového počtu jsem musela z výzkumu vyškrtnout, jelikož nesplňovali zadaná kritéria (nízký věk, neuvedení věku). Z celkového počtu zúčastněných tudíž podmínku splnilo celkem 109 respondentů.

Výzkumu se účastnilo více žen než mužů. Podíl žen činil 64,2 % (70 žen) a podíl mužů byl 35,8 % (39 mužů). Věkové rozložení bylo velmi pestré od 18-90 let, přičemž průměrný věk byl 42,05 let.

Graf č. 1: Věkové rozložení mužů a žen

Dosažené vzdělání bylo také různorodé. Nejpočetnější skupinou byli vysokoškolsky vzdělaní respondenti 51,4 %, následovala skupina se středoškolským vzděláním s maturitou 32,1 %, dále respondenti s vyšším odborným vzděláním 8,3 %, respondentů se středním vzděláním bez maturity bylo celkem 6,4 % a 1,8 % bylo respondentů se základním vzděláním. Obor vzdělání byl nejčastěji humanitní 27,5 %, ale zastoupeno zde bylo také vzdělání ekonomické, technické a další různé oblasti vzdělání. Ve výzkumném souboru byli respondenti téměř ze všech krajů republiky, přičemž nejvíce respondentů pocházelo z Prahy (48 respondentů). Podíl respondentů, kteří byli již rodiči a bezdětných respondentů, byl téměř vyrovnaný – rodičů s dětmi bylo 64, bezdětných bylo 45.

6.5 PILOTNÍ STUDIE

Pilotní studie probíhala na přelomu února a března 2020. O vyplnění dotazníku jsem požádala respondenty z různých věkových kategorií, respondenty s různým vzděláním a obě pohlaví, abych zjistila, zda jsou otázky srozumitelné pro co nejširší spektrum respondentů. U vyplňování jsem byla přítomna a na vyžádání se zúčastnění mohli doptat na skutečnosti, kterým nerozuměli. Pilotní vyplňování dotazníku proběhlo papírovou formou. Mimo srozumitelnost otázek, jsem se dále doptávala na délku dotazníku, zda je přijatelná, kvůli případné neochotě k budoucímu vyplnění dotazníku. Na základě zpětné vazby respondentů jsem některé otázky dotazníku lehce přeformulovala, aby byly více srozumitelné a 3 otázky přidala, abych co nejvíce zmapovala postoje a názory respondentů.

6.6 ZPRACOVÁNÍ DAT A ANALÝZA

Díky online verzi dotazníkové baterie, kterou jsem vytvořila pomocí stránky survio.com, byla data po jejich získání automaticky převedena do Excelu. Položky, které obsahovaly otevřené otázky, jsem následně zpracovala a jednotlivé výroky jsem kódovala, abych později mohla vytvořit kategorie, díky kterým jsem získala potřebné informace k zodpovězení některých výzkumných otázek. Také jsem ze slovních odpovědí u škály AWS vytvořila číselné odpovědi pro následné statistické zpracování. Data byla zpracována statisticky pomocí T-testu, Pearsonova korelačního koeficientu a Chí-kvadrátu.

Reliabilita dotazníku AWS, kterou nám dokládá Cronbachovo alfa (α), je **0,803**, což je $> 0,7$, což je minimální požadovaná hodnota, o které lze hovořit jako o spolehlivé. Dotazník AWS obsahoval 25 položek. Průměrná korelace mezi jednotlivými položkami je **0,146**.

Cronbachovo alfa (α) u dotazníku PAQ je **0,818**, tudíž i v tomto případě je spolehlivost naměřených dat dostačující. Dotazník PAQ obsahoval 24 položek. Průměrná korelace mezi položkami PAQ je **0,163**.

6.7 VÝSLEDKY VÝZKUMU A OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ

H₁: Na muže na rodičovské dovolené budou kladněji pohlížet ženy než muži.

Pokud se jedná o konkrétní případ, kdy jsem se dotazovala respondentů, zda oni sami si umí představit, že by muž v jejich domácnosti zůstal na rodičovské dovolené, byli vůči této možnosti nakloněni více samotní muži. Naopak ženy by tento model v jejich konkrétním případě, že by to takto fungovala u nich v domácnosti, tolik neuvítaly (viz tabulka č. 1). Pokud se zaměříme na odpovědi na obecné případy, kde by jakýkoli muž mohl zůstat na rodičovské dovolené, nebyly tyto výsledky statisticky významné (viz tabulka č. 2). Obecně většině mužů a žen muž na rodičovské dovolené nevdává. Tuto hypotézu proto nelze potvrdit.

Tabulka č. 1: Průměr u obou pohlaví a otázky č. 13 v dotazníku

	Pohlaví	N	M	SD	SEM
ot. č. 13	Muž	39	2,66	0,70	0,11
	Žena	70	2,00	0,88	0,10

Vysvětlivky:

Ot. č. 13 = Pokud jste muž, je pro Vás přijatelné, že byste byl na rodičovské dovolené a proč? Pokud jste žena, je pro Vás přijatelné, že by Váš muž byl na rodičovské dovolené a proč?

N = počet respondentů

M = průměr

SD = standardní odchylka

SEM = standardní chyba průměru

Tabulka č. 1 nám dokládá předchozí sdělení, kdy mezi průměrem pro muže, který je **2,66** a průměrem pro ženy, který je **2,00**, existuje statisticky významný rozdíl: **t (107) = 4,049; p <0,0005**. Tyto výsledky nám sdělují, že muži jsou těmi,

kterým muž na rodičovské dovolené vadí méně než ženám, ovšem pouze v případě, že by mužem na rodičovské dovolené byli oni sami.

Tabulka č. 2: Průměr u obou pohlaví a otázky č. 15 v dotazníku

	Pohlaví	N	M	SD	SEM
Ot. č. 15	Muž	39	1,92	0,27	0,04
	Žena	70	1,86	0,35	0,04

Poznámka: Význam některých zkratk je již uveden u tabulky č. 1. Zbylé zkratky jsou vysvětleny níže.

Vysvětlivky:

ot. č. 15 = Bylo by pro Vás obecně přijatelné, že by nějaký muž zůstal na rodičovské dovolené?

V tabulce č. 2 můžeme vidět, že rozdíly v průměrech mužů a žen není statisticky významný, což znamená, že pokud se jedná o obecné případy, kde by na rodičovské dovolené mohl zůstat jakýkoli muž, nejsou mezi postoji mužů a žen statisticky významné rozdíly. Pro tento případ proto hypotézu nelze potvrdit.

Tabulka č. 3: Korelace otázky č. 13 a č. 15

		Věk	Ot. č. 13	Ot. č. 15
Věk	r	1	0,14	0,07
	p		0,13	0,43
	N	109	109	109
Ot. č. 13	r	0,14	1	0,36
	p	0,13		0,00
	N	109	109	109
Ot. č. 15	r	0,07	0,36	1
	p	0,43	0,00	
	N	109	109	109

Poznámka: Význam některých zkratk je již uveden u tabulek č. 1 a č. 2. Zbylé zkratky jsou vysvětleny níže.

Vysvětlivky:

r = Pearsonův korelační koeficient (r)

p = statistická významnost (Sig. 2-tailed)

Korelace mezi otázkami č. 13, která se dotazuje na konkrétní případ, zda by dotazovaný muž byl ochoten zůstat na rodičovské dovolené a dotazovaná žena, zda by byla ochotna připustit možnost, že by její muž zůstal na rodičovské dovolené a č. 15, která se dotazuje obecně na možnost využití rodičovské dovolené jakýmkoli mužem: $r = 0,36$; $p < 0,0005$, což nám dokládá pozitivní souvislost mezi těmito dvěma položkami.

Dalším zajímavým výsledkem bylo zjištění, že z celkového počtu respondentů $N=109$ bylo 93 zúčastněných ochotných se na rodičovské dovolené alespoň vystřídat, 16 respondentů zodpovědělo, že ani tato varianta by v jejich případě nepřipadala v úvahu (otázka č. 17 v dotazníku).

Tabulka č. 4: Průměr v otázkách č. 13, č. 15 a č. 17

	Ot. č. 17	N	M	SD	SEM
Ot. č. 13	Ano	93	2,38	0,81	0,08
	Ne	16	1,37	0,81	0,20
Ot. č. 15	Ano	93	1,94	0,24	0,02
	Ne	16	1,56	0,51	0,13

Poznámka: Význam některých zkratk je již uveden u tabulek č. 1 a č. 2. Zbylé zkratky jsou vysvětleny níže.

Vysvětlivky:

Ot. č. 17 = Byla by pro Vás přijatelná možnost se na rodičovské dovolené prostřídat s Vaším partnerem/partnerkou, abyste oba mohli prožít alespoň část rodičovské dovolené?

Mezi zvýrazněnými průměry v tabulce č. 4, existuje statisticky významný rozdíl – $t(107) = 4,629$; $p < 0,0005$. Z tohoto výsledku vyplývá, že více ochotní, se na rodičovské dovolené vystřídat s partnerem, jsou lidé v jejich konkrétním případě, pokud by se tato situace týkala jich samotných než obecném případě, což je logické.

Tabulka č. 5: Korelace dotazníku AWS, věku a pohlaví

Číslo položek v AWS		Věk	Pohlaví
25. Je urážlivé, aby nadále ženy byly v manželství brány jako ty, které mají jen „poslouchat“.	r	-0,09	0,28
	p	0,35	0,00
	N	109	109
28. Ženy by se měly méně starat o svá práva a více o to, jak být dobrými manželkami a matkami.	r	-0,04	0,29
	p	0,66	0,00
	N	109	109
35. Ženy by měly být povzbuzovány v tom, aby s nikým, ani se svými snoubenci, před uzavřením manželství nebyli sexuálně a intimně aktivní.	r	-0,25	0,06
	p	0,01	0,54
	N	109	109

Poznámka: Význam zkratk je již uveden u tabulek č. 1 a č. 3.

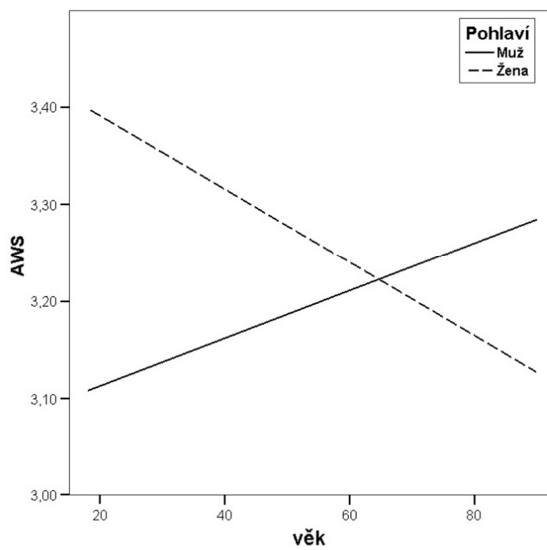
V této tabulce jsou uvedeny pouze nejzajímavější korelace dotazníku AWS, věku a pohlaví (celá tabulka bude k nahlédnutí v přílohách). Významná korelace AWS a pohlaví byla u položek č. 25 a č. 28. Položka č. 25: $r=0,28$; $p < 0,005$, nás informuje o zajímavé kladné korelaci, která říká, že ženy byly ty, které více souhlasily s výrokem v položce č. 25. To samé můžeme vidět také v položce č. 28: $r=0,29$, $p < 0,005$. Položka č. 35 nás informuje o negativní souvislosti věku a dané položky, přičemž $r = -0,25$, $p < 0,009$, což nám vysvětluje, že mladší respondenti s obsahem této položky souhlasili více než starší respondenti.

H₂: Relativně více respondentů starší generace bude zastáncem pojetí, podle něž na rodičovské dovolené má být žena nikoli muž.

Tutu hypotézu nelze potvrdit. Výsledky nejsou statisticky významné, nejsou přítomny takové rozdíly v názorech v různých věkových kategoriích, zda má být na rodičovské dovolené muž či žena.

Rozdílu ve věku a pohlaví si můžeme ovšem povšimnout ve škále AWS (viz graf č. 2). Starší muži dosahovali vyššího skóre v této škále, což znamená, že jsou většími zastánci rovnostářského postoje než mladší muži. U žen jsou výsledky opačné. Starší ženy dosahovaly nižšího skóre, což naznačuje spíše tradiční, konzervativní postoj než mladší ženy, které dosahovaly vyššího skóre. Jsem si zároveň vědoma, že pokud by se tyto výsledky měly globalizovat, musel by být počet respondentů větší.

Graf č. 2: Vztah proměnných (věk, pohlaví a škály AWS)

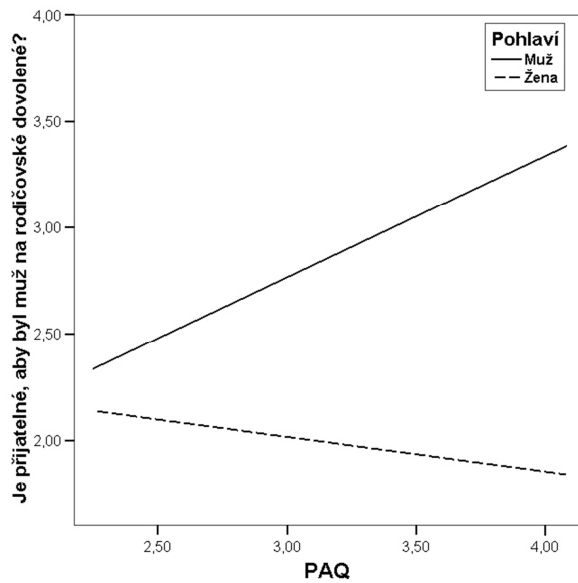

Na grafu č. 2 je názorně předvedeno, jak s rostoucím věkem u mužů roste také jejich skóre ve škále AWS, starší muži tudíž zastávají více rovnostářské postoje nežli mladší muži. U žen jsou výsledky obrácené. S věkem u žen klesá jejich skóre ve škále AWS, což značí spíše konzervativní postoj.

H₃: Více respondentů s maskulinními rysy povahy, bude větším zastáncem tradiční výchovy, tj. žena na rodičovské dovolené než respondenti s femininními rysy povahy.

Tuto hypotézu lze potvrdit pouze v případě mužů. Muži s femininními rysy povahy jsou v jejich konkrétním případě více nakloněni představě, že by oni sami zůstali na rodičovské dovolené než ženy obecně a muži s maskulinními rysy (viz graf č. 3). V obecných případech, kde by mohl zůstat na rodičovské dovolené jakýkoli muž, nehrají femininní a maskulinní rysy žádnou roli. Obecně pro všechny respondenty tuto hypotézu nelze potvrdit.

Graf č. 3: Vztah proměnných (pohlaví, otázka č. 13 a dotazník PAQ)

Tabulka č. 6: Korelace dotazníku PAQ a otázek č. 13 a 15

		PAQ	Ot. č. 13	Ot.č. 15
PAQ	r	1	0,26	0,09
	p		0,11	0,55
	N	39	39	39
Ot.č. 13	r	0,26	1	0,42
	p	0,11		0,01
	N	39	39	39
Ot. č. 15	r	0,09	0,42	1
	p	0,55	0,01	
	N	39	39	39

Poznámka: Význam některých zkratk je již uveden u tabulek č. 1, č. 2 a č. 3. Zbylé zkratky jsou vysvětleny níže.

Vysvětlivky:

PAQ = Dotazník osobnostních atributů

Tabulka č. 6 nám dokresluje předchozí údaje z grafu. Výsledky nám říkají, že existuje pozitivní souvislost mezi femininními rysy u mužů a jejich ochotou zůstat na rodičovské dovolené v jejich konkrétním případě: $r=0,26$; $p < 0,2$. Výsledky pro ostatní respondenty nejsou statisticky významné.

H₄: Předpokládám, že čím více budou respondenti vzdělanější, tím méně bude těmto lidem vadit muž na rodičovské dovolené.

Tuto hypotézu lze přijmout pro otázku č. 13, tj. v konkrétních případech. Lidé s vyšším vzděláním (SŠ s maturitou a VŠ) jsou více otevřeni představě, že by oni sami (muži) zůstali na rodičovské dovolené a ženám by nevadilo, pokud by jejich muž zůstal na rodičovské dovolené. U otázky č. 15, tj. obecné případy, kde by mohl zůstat na rodičovské dovolené jakýkoli muž, nejsou výsledky statisticky významné, a proto v tomto případě hypotézu nelze potvrdit.

Tabulka č. 7: Průměr pro vzdělání a otázku č. 13 a č. 15

	vzdělání	N	M	SD	SEM
Ot. č. 13	1,00	18	1,72	0,83	0,19
	2,00	91	2,34	0,86	0,09
Ot.č. 15	1,00	18	1,78	0,43	0,10
	2,00	91	1,90	0,30	0,03

Poznámka: Význam zkratek je již uveden u tabulek č. 1 a č. 2.

V této tabulce můžeme vidět průměry ve vzdělání a otázkách č. 13 a č. 15. Nižší vzdělání (nižší než SŠ s maturitou) má číslo 1,00 a počet respondentů je 18. Vyšší vzdělání (SŠ s maturitou a vyšší) má číslo 2,00 a počet respondentů této

skupiny je 91. Průměr u nižšího vzdělání a otázky č. 13 je **1,72** a průměr u vyššího vzdělání a otázky č. 13 je **2,34**, což je opravdu statisticky významný rozdíl: **t (107) = 2,807, p <0,007**. Tyto výsledky nám dokládají předchozí tvrzení, že existuje rozdíl v postojích vůči mužům na rodičovské dovolené napříč vzděláním, ovšem pouze pro konkrétní případy, kdyby se tato skutečnost týkala samotných respondentů. Oproti tomu mezi průměry u otázky č. 15 u vyššího i nižšího vzdělání není statisticky významný rozdíl (**1,78 a 1,90**), což znamená, že vliv vzdělání na postoje vůči mužům na rodičovské obecně není znatelný.

H₅: Respondenti, kteří již mají děti, budou na muže na rodičovské dovolené pohlížet kladněji než bezdětní respondenti.

Tuto hypotézu nelze potvrdit. Mezi respondenty s dětmi a bezdětnými respondenty není statisticky významný rozdíl, což dokládá tabulka č. 8, kde lze vidět, že rozdíl v průměrech není téměř žádný.

Tabulka č. 8: Průměr ve skupině bezdětných respondentů a respondentů s dětmi

	Počet dětí	N	M	SD	SEM
Ot. č. 13	ANO	64	2,23	0,90	0,11
	NE	45	2,24	0,85	0,13
Ot. č. 15	ANO	64	1,89	0,31	0,03
	NE	45	1,87	0,34	0,05

Poznámka: Význam zkratek je již uveden u tabulek č. 1 a č. 2.

Tato tabulka dokládá předchozí tvrzení – mezi počtem dětí a postojem vůči mužům na rodičovské dovolené neexistuje souvislost, jelikož rozdíl mezi průměry není statisticky významný.

6.7.1 Výzkumné otázky

1. Jak různé skupiny v naší společnosti pohlíží na muže na rodičovské dovolené?

Na tuto výzkumnou otázku najdeme konkrétní odpovědi také v následujících výzkumných otázkách. Částečně můžeme odpověď na tuto otázku najít v H_1 , díky které jsme se dozvěděli, že rozdíl v pohledu mužů a žen na muže na rodičovské dovolené není nijak významný. Pokud by se jednalo o konkrétní případ a představu, zda by dotazovaní přistoupili na variantu, že by u nich v domácnosti zůstal muž na rodičovské dovolené, byli muži více svolní k této představě nežli ženy. Pokud se zaměříme pouze na obecné případy, kde se respondenti měli vyjádřit, zda je pro ně přijatelné, že by na rodičovské dovolené zůstal kterýkoli muž, nebyly tyto výsledky statisticky významné, rozdíl mezi ženami a muži nebyl znatelný. Obecně byli respondenti vůči možnosti, že by na rodičovské dovolené byl muž, vstřícní.

V otázce č. 13, která byla zaměřena na zjištění, zda by samotní respondenti byli schopní si představit, že by muž zůstal na rodičovské dovolené a žena zodpovídala, zda by jí vadilo, že by její muž zůstal na rodičovské dovolené, odpovědělo 58 respondentů, že tato možnost pro ně byla přijatelná, pro 32 respondentů to přijatelné není a 15 respondentů sdělilo, že by to přijatelné bylo pouze za určitých podmínek, přičemž $N=109$.

V otázce č. 15 kde jsem se dotazovala obecněji, zda je přijatelné, aby jakýkoli muž zůstal na rodičovské dovolené, by tato možnost byla přijatelná z celkových 109 respondentů pro 96 respondentů a pro zbylých 13 nikoli.

V otázce č. 17 jsem se dotazovala na možnost prostřídání se partnerů na rodičovské dovolené. Tato možnost byla přijatelná pro 93 respondentů a pro 16 nikoli.

Rozdíl v postoji vůči mužům na rodičovské dovolené nebyl patrný ani napříč věkovými skupinami (viz H_2).

Menší rozdíl v postojích byl zaznamenán ve spojení se vzděláním, přičemž lidé s vyšším vzděláním byli více nakloněni možnosti, kde by na rodičovské dovolené zůstal muž než respondenti s nižším vzděláním. Toto zjištění se ovšem týká pouze toho, pokud by se jednalo o ony respondenty, tedy jejich konkrétní případ, nikoli obecně, aby kterýkoli muž mohl zůstat na rodičovské dovolené (viz H₃).

2. Jak se budou lišit stereotypní představy o vlastnostech mužů a žen na rodičovské dovolené?

Zde bych ráda představila výsledky otevřené otázky, kde jsem se dotazovala, jaké vlastnosti mají muži a ženy na rodičovské dovolené. Zajímalo mě, zda budou respondenti myslet stereotypně a připisovat typické vlastnosti mužů a žen pro jednotlivá pohlaví a zda se bude lišit hodnocení respondenty zmíněných vlastností napříč oběma pohlavími.

Otevřené otázky jsem kódovala a následně jsem dle kódu utvořila kategorie, do kterých jsem kódy řadila.

Tabulka č. 9: Nejfrekventovanější kategorie vlastností mužů a žen na RD

citové projevy, projevy lásky	167
zodpovědnost a spolehlivost	70
trpělivost	61
pečlivost, důslednost	39
tolerance, ochota v partnerství, pochopení	39

V této tabulce jsou nejvíce frekventované kategorie. Jednotlivá čísla udávají celkový počet kódů v dané kategorii. Můžeme vidět, že nejzastoupenější kategorií je zde kategorie citových projevů. Do této kategorie jsem řadila veškeré kódy týkající se projevů lásky, náklonosti.

Tabulka č. 10: Rozdělení frekvence kategorií vlastností mužů a žen na RD

	Muž	Žena
	Počet	Počet
citové projevy, projevy lásky	71	96
zodpovědnost a spolehlivost	43	27
trpělivost	37	24
pečlivost, důslednost	15	24
tolerance, ochota v partnerství, pochopení	30	9

V této tabulce můžeme vidět rozdíl u obou pohlaví ve frekvencích kategorií týkajících se vlastností mužů a žen na RD. Při čtení této tabulky je ovšem nutné si uvědomit, že celkový poměr mužů a žen nebyl zcela vyrovnaný, žen bylo téměř 2x více než mužů (70 žen a 39 mužů). Z tohoto důvodu bylo nutné u kategorií, kde byl již na první pohled znatelný rozdíl ve frekvenci, vypočítat chí-kvadrát, díky kterému zjistíme reálnou frekvenci výskytu kategorie proti očekávané frekvenci.

Tabulka č. 11: Chí-kvadrát pro kategorie vlastností mužů a žen na RD

	Muž	Žena	χ^2	df	p
citové projevy, projevy lásky	71	96	3,30	1	0,0694
zodpovědnost a spolehlivost	43	27	20,04	1	0,0000
trpělivost	37	24	16,43	1	0,0001
pečlivost, důslednost	15	24	0,122	1	0,7268
tolerance, ochota v partnerství, pochopení	30	9	28,73	1	0,0000

Vysvětlivky:

χ^2 = chí-kvadrát

df = stupeň volnosti

p = statistická významnost

Na první pohled se může zdát, že citové projevy jsou více připisovány ženám, pokud ale uvážíme nepoměr mužů a žen coby respondentů, není v této kategorii vlastností takový rozdíl mezi oběma pohlavími. Za důležité zjištění považuji, že jsou zde uplatněny stereotypní představy, a to konkrétně právě v kategorii citových projevů, které jsou hojně připisovány ženám, ale také mužům, což do jisté míry může poukazovat na fakt, že lidé pohlížejí na muže na rodičovské dovolené jako na více

citlivého, možná zženštilého, jelikož tato vlastnost je obecně typičtější pro ženy nežli muže. Rozdíl v kategoriích můžeme vidět například u kategorie tolerance, což je kategorie, kde je mezi muži a ženami největší rozdíl. Tolerance je tudíž více připisována mužům než ženám.

Hodnocení respondentů jimi vyplněných vlastností bylo celkově podobné u mužů i žen. Respondenti nedělali velké rozdíly v hodnocení daných vlastností. Pro toto tvrzení dokládám tabulku č. 12 s průměry u vlastností u mužů a žen, kde větší rozdíl mezi průměry u pohlaví není.

Tabulka č. 12: Průměr (M) u vlastností mužů a žen

	Muž	Žena
	M	M
citové projevy, projevy lásky	2,14	2,23
zodpovědnost a spolehlivost	2,36	2,25
trpělivost	2,21	2,00
tolerance, ochota v partnerství, pochopení	2,00	2,44

3. Jaké důvody mají ženy a muži proto, že chtějí zůstat na rodičovské dovolené a jak se tyto důvody mohou lišit?

Pro větší přehlednost zde vložím tabulku s kategoriemi týkající se důvodů odchodu na rodičovskou dovolenou, které byly nejvíce frekventované.

Tabulka č. 13: Nejfrekventovanější kategorie s důvody odchodu na RD

	Počet
dítě (péče, výchova, chtít být s ním)	115
ekonomické důvody, plat	21
přirozené pouze pro ženy, nejdůležitější je vztah matky a dítěte	19
vzájemná pomoc, domluva	14
chtěl jsem jít na RD	11
práce (homeoffice, odpočinek od ní)	11

Nejzastoupenější kategorií byla kategorie dítě, kam spadaly veškeré důvody, ve kterých bylo na prvním místě dítě – jeho potřeby, péče o něj, touha být s ním. Rozdíl ve frekvencích napříč kategoriemi je opravdu znatelný.

Tabulka č. 14: Frekvence kategorií s důvody odchodu na RD u mužů a žen

	Pohlaví	
	Muž	Žena
dítě (péče, výchova, chtít být s ním)	30	85
ekonomické důvody, plat	14	7
přirozené pouze pro ženy, nejdůležitější je vztah matky a dítěte	2	17
vzájemná pomoc, domluva	13	1
chtěl jsem jít na RD	0	11
práce (homeoffice, odpočinek od ní)	7	4

Zde je také nezbytné brát v potaz, že zastoupení mužů a žen není vyvážené (70 žen a 39 mužů). I bez výpočtu chí-kvadrátu je očividné, že kategorie č. 5 – *chtěl jsem jít na rodičovskou dovolenou*, je zastoupena pouze ženami, což ovšem nemusí znamenat, že muži by na rodičovskou dovolenou jít nechtěli. Frekvenci této kategorie pouze u žen, můžeme vysvětlit tím, že výzkumu se účastnilo více žen a také fakt, že oně ženy v této kategorii mohou mít rodičovskou dovolenou již za sebou a dotazovaní muži rodičovskou dovolenou zatím zažít nemuseli. Co se týče výpočtu chí-kvadrátu, největší rozdíl ve výpočtech v této tabulce kategorií, byl u kategorie č. 4 - *vzájemná pomoc, domluva*: $\chi^2(1) = 19,85$; $p < 0,00005$. U této kategorie není tento výsledek ovšem nijak zvlášť překvapivý, jelikož ženy odcházejí na rodičovskou dovolenou téměř automaticky, proto je logické, že muži budou ti, kteří nastoupí na rodičovskou dovolenou po vzájemné domluvě s partnerkou a kvůli tomu, že jí chtějí pomoci. Za důležité zjištění také považuji, že v první kategorii – *dítě (péče, výchova, chtít být s ním)*, je hojná frekvence jak u žen, tak u mužů, což naznačuje, že jediný důvod odchodu muže na rodičovskou dovolenou, nemusí být pouze jeho špatné pracovní postavení či nízký plat, jak mnohé výzkumy a články naznačují, ale také jeho zájem o dítě.

4. Jak a v čem se bude lišit představa o muži na rodičovské dovolené u žen a mužů?

Zajímalo mě, jak si respondenti představují muže na rodičovské dovolené, například jak vypadá, jak se chová a jestli i v tomto případě budou uplatňovat stereotypy. Také mě zajímalo, jakou mají respondenti představu o tom, proč muž odejde na rodičovskou dovolenou. Výsledky budu prezentovat níže v tabulkách.

Tabulka č. 15: Nejfrekventovanější kategorie, jak si respondenti představují muže na RD

	Počet
vyrovnanost, klid	31
úplně normální muž jako každý jiný	30
laskavé projevy vůči okolí	26
citové projevy	25
dbá na vzhled, udržovaný	18

Tato jsou nejvíce zastoupené kategorie. Rozdíl mezi těmito kategoriemi není nijak výrazný. Byla jsem mile překvapena, že alespoň pár respondentů neuplatnilo stereotypní představy a sdělilo, že si muže na rodičovské dovolené představují jako normálního muže. Stejně jako v tabulce č. 11 zde byly uplatněny stereotypní představy spojené s rodičovskou dovolenou a to ty, že muž na rodičovské dovolené se citově a laskavě projevuje, dbá na svůj vzhled, což bývá především ženskou dominantou. Tyto dvě zmíněné kategorie mohou opět poukazovat na stylizaci muže na rodičovské dovolené do ženské role a na možné předsudky vůči mužům na rodičovské dovolené.

Tabulka č. 16: Frekvence kategorií u obou pohlaví v představách o muži na RD

	Pohlaví	
	Muž	Muž
vyrovnanost, klid	12	19
úplně normální muž jako každý jiný	14	16
laskavé projevy vůči okolí	9	17
citové projevy	7	18
dbá na vzhled, udržovaný	6	12

Tato tabulka nám ukazuje, že po uvážení, že mužských respondentů je téměř 2x méně než ženských respondentů, nejsou rozdíly ve frekvencích kategorií mezi pohlavími nijak výrazné.

Tabulka č. 17: Frekvence kategorií názorů, proč je muž na RD

	Počet
ekonomické důvody	87
kariéra ženy, její společ. postavení	30
muž chce na RD	25
vzájemná domluva	19
žena nefunguje, muž ji nahrazuje	18

Mimo to, jak si muže na rodičovské dovolené respondenti představují a zda budou uplatňovat stereotypní představy a předsudky, mě také zajímaly postoje a názory, které respondenti mají na otázku, proč je na rodičovské dovolené muž, proč na ni odejde. Opravdu nejfrekventovanější kategorií je kategorie ekonomických důvodů, do které spadaly veškeré názory, které se týkaly nízkého příjmu muže, vysokého příjmu ženy apod. Frekvence této kategorie mě tolik nepřekvapila, jelikož právě na tento důvod odchodu muže na rodičovskou dovolenou poukazují mnohé teoretické poznatky a průzkumy (některé jsou zmíněny v teoretické části práce). Milým zjištěním je pro mě kategorie č.3 – *muž chce na RD*, což poukazuje na to, že lidé v odchodu muže na rodičovskou dovolenou nevnímají pouze jeho možné nedostatky v příjmu či zaměstnání, ale vnímají také skutečnost, že v dnešní době existují muži, kteří na rodičovskou dovolenou chtějí odejít dobrovolně nebo chtějí pomoci své ženě a po vzájemné domluvě odejdou na rodičovskou dovolenou.

Tabulka č. 18: Frekvence kategorií o názorech, proč je muž na RD u obou pohlaví

	Pohlaví	
	Muž	Žena
ekonomické důvody	30	57
kariéra ženy, její společ. postavení	11	19
muž chce na RD	7	18
vzájemná domluva	4	15
žena nefunguje, muž ji nahrazuje	6	12

Tabulka č. 18 nám ukazuje frekvence daných kategorií u mužů a žen. Ani v tomto případě, po zvážení nevyrovnaného počtu mužů a žen, není rozdíl v těchto frekvencích napříč pohlavím nijak významný. Dané kategorie jsou zastoupeny u mužů a žen téměř stejně.

7 DISKUZE

V této části diplomové práce se budu věnovat shrnutí výsledků výzkumu, propojení těchto výsledků s teoretickými poznatky, limitům výzkumného šetření a možnému budoucímu navázání na tento výzkum. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jak lidé nahlíží na muže na rodičovské dovolené, zda se svými postoji liší napříč věkem, vzděláním, pohlavím a dalšími proměnnými.

V rámci první hypotézy jsme se dozvěděli, že obecně v postojích vůči mužům na rodičovské dovolené napříč oběma pohlavími není statisticky významný rozdíl. Pro ženy i muže je tedy obecně představa muže na rodičovské dovolené spíše přijatelná, což dokládá zjištění, že z celkových 109 respondentů by 96 respondentům muž na rodičovské dovolené nevadil a pro zbylých 13 tato možnost nepřipadá v úvahu. K obdobnému zjištění došel také sociologický průzkum v ČR již v roce 2004, kdy tehdy byli lidé také obecně spíše vstřícní vůči mužům na rodičovské dovolené (ČSÚ, 2004). Pouze v konkrétních případech, kde si respondenti měli představit, že oni sami (muži) by zůstali na rodičovské dovolené a ženám by nevadilo, kdyby jejich muž zůstal na rodičovské dovolené, přičemž mezi průměrem pro muže, který je 2,66 a průměrem pro ženy, který je 2,00, existuje statisticky významný rozdíl: $t(107) = 4,049$; $p < 0,0005$. Z výsledků vyplývá, že pro muže je možnost čerpání rodičovské dovolené přijatelnější než pro ženy, ovšem pouze pokud by se to týkalo konkrétně jejich domácnosti. Pro 58 respondentů bylo představitelné, že by muž v jejich domácnosti zůstal na rodičovské dovolené, pro 32 respondentů to přijatelné nebylo a 15 respondentů sdělilo, že by to přijatelné bylo pouze za určitých podmínek. Pro možnost, kde by se na rodičovské dovolené partneři alespoň prostřídali, bylo celkem 93 respondentů, pro 16 respondentů ani tato možnost není přijatelná. Tuto hypotézu nelze potvrdit, jelikož mezi postoji mužů a žen vůči mužům na rodičovské dovolené není obecně statisticky významný rozdíl.

Druhá hypotéza byla zaměřena na souvislost věku a postoje vůči muži na rodičovské dovolené. Domnívala jsem se, že starší respondenti budou více zastávat tradiční rozdělení rolí, tj. žena má být na rodičovské dovolené a muž v zaměstnání, ovšem tato hypotéza se nepotvrdila, mezi mladšími a staršími respondenty nebyl statisticky významný rozdíl.

Statisticky významný rozdíl byl ovšem ve věku a pohlaví ve škále AWS, kdy starší muži dosahovali vyššího skóre v této škále, což naznačuje, že jsou většími zastánci rovnostářského postoje než mladší muži. U žen byly výsledky opačné. Starší ženy dosahovaly nižšího skóre, což naznačuje spíše tradiční, konzervativní postoj než mladší ženy, které dosahovaly vyššího skóre.

Ve třetí hypotéze jsem se domnívala, že lidé s maskulinními rysy povahy budou většími zastánci tradičnosti. Z výsledků bylo patrné, že existovala pozitivní souvislost mezi femininními rysy u mužů a jejich ochotou zůstat na rodičovské dovolené: $r=0,259$; $p < 0,2$. Toto zjištění ovšem platí pouze pro konkrétní případy, tj. dotazovaný muž by sám byl ochoten zůstat na rodičovské dovolené. Výsledky pro ostatní respondenty nebyly statisticky významné, neexistuje vztah mezi maskulinními a femininními rysy povahy a postojem vůči mužům na rodičovské dovolené.

Zjištění, že více ochotný odejít na rodičovskou dovolenou by byl muž s femininními rysy povahy, koresponduje se zjištěním Zafry a Garcii (2011), kteří tvrdí, že mužů s femininními rysy povahy bude v budoucnu, dle jejich výzkumu, přibývat, tudíž je možné, že bude růst také počet mužů, kteří budou více ochotni odejít na rodičovskou dovolenou. Dále autoři tvrdí, že je dnes také více žen s maskulinními rysy povahy, což může vysvětlovat fakt, že ženy muž na rodičovské dovolené nijak nepopuzuje, jelikož jejich femininní složka povahy může být menší než ta maskulinní, a proto ženy nemusí mít takovou potřebu bránit svou genderovou roli, která se týká péče o dítě.

Čtvrtou hypotézou jsem ověřovala, zda existuje souvislost mezi vzděláním a postojem vůči mužům na rodičovské dovolené. Výsledky prokázaly, že lidé s vyšším vzděláním (SŠ s maturitou a VŠ) jsou více nakloněni představě, že by muž u nich v domácnosti zůstal na rodičovské dovolené. Průměr u nižšího vzdělání byl 1,72 a průměr u vyššího vzdělání byl 2,34, což je opravdu statisticky významný rozdíl: $t(107) = 2,807$, $p < 0,007$. Pokud se zaměříme na obecnou rovinu, zda by na rodičovské dovolené mohl zůstat kterýkoli muž, byly výsledky statisticky nevýznamné, tudíž souvislost mezi vzděláním a postojem vůči mužům na rodičovské dovolené není znatelná.

Poslední pátá hypotéza, která ověřovala existenci souvislosti mezi počtem dětí a postojem vůči mužům na rodičovské dovolené, se nepotvrdila. Mezi bezdětnými respondenty a respondenty s dětmi neexistuje statisticky významný rozdíl.

Genderové stereotypy byly znatelné ve vlastnostech, které respondenti připisovali ženám a mužům na rodičovské dovolené. Oběma pohlavím byly připisovány vlastnosti týkající se citových projevů, což jak Karsten (2006) udává, je typická stereotypní vlastnost, která je připisována ženám. Fakt, že tyto vlastnosti respondenti připisovali také mužům, může naznačovat, že muž na rodičovské dovolené je stylizován do ženské role a tím pádem přebírá také její typické vlastnosti a že obecně může být rodičovská dovolená stereotypně poutána k vlastnostem jako je např. empatie, a proto každý kdo je na rodičovské dovolené, je automaticky empatický. Toto je ovšem pouze má domněnka, kterou vyvozují z daného zjištění. Také Novák (2013) hovoří o nové roli muže, na kterého je v dnešní době více pohlíženo jako na empatického než dříve. Tato zjištění lehce korespondují se zjištěním Zafry a Garcii (2011), přičemž tito autoři na základě svého výzkumu tvrdí, že mužů s femininními atributy bude přibývat, pakliže tomu opravdu tak bude, neměly by být vlastnosti jako empatie stereotypně připisovány pouze ženám. Nebude nic neobvyklého, pokud muž bude více empatický.

Je povzbudivé, že někteří respondenti si muže na rodičovské dovolené představují jako normálního běžného muže (viz tabulka č. 15), který nemusí mít speciální schopnosti či charakteristiku. Ovšem tyto postoje byly převáženy postoji ostatních respondentů, kteří si muže na rodičovské dovolené představují jako upraveného, který dbá o svůj vzhled, je citově angažovaný a klidný, což jsou charakteristiky, které běžně odpovídají spíše ženskému pohlaví.

Zajímavá zjištění přinesly také odpovědi na otázku, ve které respondenti měli popsat, z jakých důvodů by muž mohl být na rodičovské dovolené. Nepřekvapilo mě, že nejčastější odpovědi byly ekonomické důvody, jelikož toto tvrzení dokládá několik teoretických poznatků. O tomto důvodu hovoří Šmídová (ed.) (2008), která uskutečnila výzkum s heterosexuálními páry, kde na rodičovské dovolené byl muž místo ženy, a právě ekonomické důvody, tj. vyšší plat ženy, zde byl hojně zmiňován jako důvod odchodu muže na rodičovskou dovolenou. Šmídová (ed.) (2008) rozdělila důvody odchodu mužů na rodičovskou dovolenou na dvě kategorie –

vztahovou a praktickou. Do praktické kategorie spadají ony ekonomické důvody, ale do kategorie vztahové spadá například důvod, že muž na rodičovskou dovolenou chtěl odejít dobrovolně, což potvrzuje i zjištění z mého výzkumného šetření, jelikož respondenti uvedli, že důvod odchodu muže na rodičovskou dovolenou může být ten, že na ni odejít chtěl (viz tabulka č. 18).

Důvody, které muži a ženy mají k odchodu na rodičovskou dovolenou, se mohou lehce lišit. Nejčastěji zmiňovaný důvod respondentů, kvůli kterému by obě pohlaví šla na rodičovskou dovolenou, je obecně dítě – touha být s ním, pečovat o něj a vychovávat ho (viz tabulka č. 14). I toto zjištění koresponduje se zjištěním Šmídové (ed.) (2008), i když se týká pouze mužů, která uvádí, že tento důvod bývá pro vstup na rodičovskou dovolenou hojně zmiňovaný. Muži by častěji odešli na rodičovskou dovolenou kvůli ekonomickým důvodům, tj. svému nižšímu platu. Ženy i muži zastávají také názor, že rodičovská dovolená je přirozená pouze pro ženy a že nejdůležitější je vztah matky a dítěte. Domnívám se, že k tomuto názoru také přispívá fakt, že známé teorie attachmentu (viz kapitola 5) se zaměřují pouze na vztah matky a dítěte, což do značné míry může být ovlivněno dobou, ve které tyto teorie vznikaly, jelikož dříve byla výchova dětí převážně v rukách žen. Fakt, že rodičovská dovolená je přirozenější pro ženy nežli muže, dokládá výzkum Bartošové a Slepíčkové (2013), který autorky uskutečnily s dětmi mladšího školního věku. Z výsledků jejich výzkumu je zjevné, že také děti zastávají více názor tradičního rozdělení rolí – žena v domácnosti s dětmi a muž v zaměstnání. Ovšem také zohledňují přínos obou rodičů do rodiny jako celku a do výchovy a péče o děti. Autorky reflektují své zjištění týkající se obstarání domácnosti, kdy děti hojně podporovaly genderový stereotyp, a to konkrétně v případě péče o domácnost, kterou žena zvládne lépe než muž.

Z teoretických poznatků vyplívá, že mezi nejvíce vstřícné země vůči mužům na rodičovské dovolené jsou severské země, kde mají muži na rodičovské dovolené velkou podporu nejen od okolí, ale také do státu (Eerola, 2014). V ČR ochota muže jít na rodičovskou dovolenou může být snížena také tím, že se rodině tento model finančně nevyplatí, což vyplívá z údajů ČSÚ (2004), které dokládají finanční genderové nerovnosti.

Uvědomuji si také limity své práce. Výzkumu se účastnilo 109 respondentů, což je v mnoha ohledech dostačující velikost výzkumného vzorku, ale pro vyvozování závěrů pro širší populaci není tento počet dostačující. Limitem může být metoda zvolená pro sběr dat, kterou byl dotazník. Mohlo dojít například k nepochopení zadání či záměrnému zkreslení odpovědí. Limitem dotazníkového šetření může být také nemožnost dále se doptat na skutečnosti. Za limit lze považovat také větší časovou náročnost dotazníku vzhledem k otevřeným otázkám. Uvědomuji si také náročnost zvoleného tématu, jelikož mnoho lidí nemusí mít na toto téma ucelený názor a tím pádem pro ně mohl být dotazník náročný.

Nyní bych se ráda věnovala návrhům pro další zpracování a rozšíření tohoto výzkumného záměru. Domnívám se, že zajímavé a nové poznatky by přineslo kvalitativní zkoumání daného tématu, které by poskytlo větší prostor pro doptání se na vzniklé skutečnosti, které by umožnilo větší proniknutí do hloubky tématu. Pro širší věkové zastoupení by se náhodně vybralo několik respondentů z každé věkové kategorie, se kterými by byl proveden hloubkový rozhovor.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala tématem genderových stereotypů a postojů společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené. Práce byla rozdělena na dvě části, část teoretickou a praktickou. Teoretická část byla rozdělena na 5 hlavních kapitol – genderové stereotypy, gender, rodina a role v rodině, mateřská a rodičovská dovolená v ČR a zahraničí, attachment.

Praktická část byla zaměřena na samotný výzkum, který se zabýval postoji společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené. Pro tyto účely byla sestavena dotazníková baterie, kdy první část tvořil můj vlastní dotazník, který obsahoval především otevřené otázky, které mi umožnily více proniknout do tématu. Druhou část tvořila Škála postojů k ženám (AWS), která se zaměřuje na zjištění míry rovnostářského a konzervativního postoje. Třetí část tvořil Dotazník osobnostních atributů (PAQ), který se zaměřuje na míru maskulinních a femininních rysů povahy. Výzkumu se účastnilo celkem 109 respondentů. Byla provedena pilotní studie, díky které bylo možné zachytit nedostatky dotazníkové baterie. V rámci výzkumného šetření se testovalo 5 hypotéz a odpovídalo na 4 výzkumné otázky.

Výsledky prokázaly, že mezi různými skupinami společnosti existují rozdíly v postojích vůči mužům na rodičovské dovolené v určitých oblastech, např. ve vzdělání. Obecně lze ale konstatovat, že těchto rozdílů nebylo mnoho. Většina respondentů byla vůči mužům na rodičovské dovolené vstřícná a uměla si představit, že by muž mohl zůstat s dětmi v domácnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Ainsworth, M. S. (1979). Infant–mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932–937.

Ainsworth, M. D. S., & Bell, S. M. (1970). Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation. *Child Development*, 41(1), 49-67.

Allport, G. W. (2004). *O povaze předsudků* (Eduard Geissler, překl.). Praha: Prostor.

Baxter, J., Buchler, S., Perales, F., & Western, M. (2015). A Life-Changing Event: First Births and Men's and Women's Attitudes to Mothering and Gender Divisions of Labor. *Social Forces*, 93(3), 989–1014.

Bergqvist, C., & Saxonberg, S. (2017). The State as a Norm-Builder? The Take-up of Parental Leave in Norway and Sweden. *Social Policy & Administration*, 51(7), 1470–1487.

Berthótyová, J. (2009). Vliv volnosti ve výchově na psychickou odolnost předškolních dětí. *E-Psychologie*, 3(3), 17–33.

Bímová, I. (2007). Psychologická studie motivů pozdního rodičovství. *E-psychologie*, 1(1). 36-47.

Blackstone, A. (2003). Gender Roles and Society. In J. R. Miller, R. M. Lerner, & L. B. Schiamberg, *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments* (p. 335-338). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775.

Břeská, N., Pilátová, J., Přib, J. a Špundová, E. (2003). *Mateřská a rodičovská dovolená*. Praha: Grada Publishing a.s.

Burkley, M., Andrade, A., & Burkley, E. (2016). When Using a Negative Gender Stereotype as an Excuse Increases Gender Stereotyping in Others. *Journal of Social Psychology*, 156(2), 202–210.

- Burkley, M., Andrade, A., Stermer, S. P., & Bell, A. C. (2013). The Double-Edged Sword of Negative In-Group Stereotyping. *Social Cognition, 31*(1), 15–30.
- Burkley, M., & Blanton, H. (2008). Endorsing a negative in-group stereotype as a self-protective strategy: Sacrificing the group to save the self. *Journal of Experimental Social Psychology, 44*, 37–49.
- Carlsson, R., & Sinclair, S. (2018). Prototypes and same-gender bias in perceptions of hiring discrimination. *Journal of Social Psychology, 158*(3), 285–297.
- Cullen, L. T., & Grossman, L. (2007). Fatherhood 2.0. *TIME Magazine, 170*(16), 63–66.
- ČSÚ. (2001). *Úplné rodiny*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/41n2-02-ziskane_ze_sldb_2001-1__uplne_rodiny
- ČSÚ. (2004). *Průzkum veřejného mínění o podpoře využívání rodičovské dovolené muži*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/1413-04-2004-pruzkum_verejneho_mineni_o_podpore_vyuzivani_rodicovske_dovolene_muzi
- ČSÚ. (2013). *Jaké je složení domácností v ČR?* Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr20130307
- ČSÚ. (2017). *Ženy a muži v datech – 4. Práce a mzdy*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45709986/30000417k4.pdf/1beccd20-9c55-42c2-bba1-cedb2c960f90?version=1.1>
- Drake, C. E., Primeaux, S., & Thomas, J. (2018). Comparing Implicit Gender Stereotypes Between Women and Men with the Implicit Relational Assessment Procedure. *Gender Issues, 35*(1), 3–20.
- Eerola, P. (2014). Nurturing, breadwinning, and upbringing: paternal responsibilities by Finnish men in early fatherhood. *Community, Work & Family, 17*(3), 308–324.
- Fletcher, R. J., & Visser, A. L. (2008). Facilitating father engagement: The role of Family Relationship Centres. *Journal of Family Studies, 14*(1), 53–64.
- Gillernová, I. (2000). *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha: Fortuna.
- Gillernová, I., Kebza, V., Rymeš, M. & kol. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada Publishing a.s.

- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist*, 13(12), 673–685.
- Helmreich, R.L., Spence, J.T. & Wilhelm, J.A. (1981). A psychometric analysis of the Personal Attributes Questionnaire. *Sex Roles* 7, 1097–1108.
- Hess, U., Thibault, P., Adams, R. B., & Kleck, R. E. (2010). The influence of gender, social roles, and facial appearance on perceived emotionality. *European Journal of Social Psychology*, 40(7), 1310–1317.
- Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing a.s.
- Jandourek, J. (2009). *Úvod do sociologie*. Praha: Portál.
- Karsten, H. (2006). *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj* (Petr Babka, překl.). Praha: Portál.
- Katz, D. (1960). The functional approach to the study of attitudes. *Public Opinion Quarterly*, 24(2), 163–204.
- Kaufman, G. (2018). Barriers to equality: why British fathers do not use parental leave. *Community, Work & Family*, 21(3), 310–325.
- Keck, S., & Babcock, L. (2018). Who gets the benefit of the doubt? The impact of causal reasoning depth on how violations of gender stereotypes are evaluated. *Journal of Organizational Behavior*, 39(3), 276–291.
- Kim, H., Lee, K., & Hong, Y. (2012). Claiming the validity of negative in-group stereotypes when foreseeing a challenge: A self-handicapping account. *Self and Identity*, 11(3), 285–303.
- Konečná, H., Bubleová, V., & Janků, V. (2010). Motivy k rodičovství. *Ceskoslovenska Psychologie*, 2, 126–174.
- Koskinen Sandberg, P. (2017). Intertwining Gender Inequalities and Gender-neutral Legitimacy in Job Evaluation and Performance-related Pay. *Gender, Work & Organization*, 24(2), 156–170.
- Křížková, A. (2002). Česká žena v práci a rodině posledního desetiletí. In Z. Mansfeldová & M. Tuček. *Současná česká společnost* (s. 148-160). Praha: Sociologický ústav AV ČR.

- Křížková, A., Penner, A. M., & Petersen, T. (2008). Genderové nerovnosti v odměňování na stejné pracovní pozici: Sociální vyloučení žen. *Gender, Equal Opportunities, Research / Gender, Rovne, Prilezitosti, Vyzkum*, 9(8), 55–67.
- Küpper, B., & Zick, A. (2011). Inverse gender gap in Germany: Social dominance orientation among men and women. *International Journal of Psychology*, 46(1), 33–45.
- Lemay, C.A., Cashman, S.B., Elfenbein, D.S., & Felice, M.E. (2010). A Qualitative Study of the Meaning of Fatherhood Among Young Urban Fathers. *Public Health Nursing*, 27: 221-231.
- Loo, R., & Thorpe, K. (1998). Attitudes Toward Women's Roles in Society: A Replication After 20 Years. *Sex Roles*, 39, 903–912.
- Lorber, J. (2010). *Gender Inequality: Feminist Theories and Politics*. New York: Oxford University Press.
- Marhánková, J. H. (2008). Genderové nerovnosti ve stáří: Marginalizace a zvýhodnění žen ve stáří. *Gender, Equal Opportunities, Research / Gender, Rovne, Prilezitosti, Vyzkum*, 9(8), 28–36.
- Možný, I. (1990). *Moderní rodina : (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok.
- MPSV. (2009). *Informace o systému podpory rodiny v České republice*. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/955203/informace_podpora_rodiny.pdf/8d9e07bb-87ce-2a7a-1fad-52afa17aa033
- MPSV. (2014). *Rodičovská dovolená v režii otců? Zkušenost, která stojí za to*. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/783357/tz_120314a.pdf/6bb70f71-ead2-fbc1-41cd-422d8c7b48e6
- MPSV. (2017). *Od 1. února 2018 začne platit otcovská dovolená*. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/578124/Od_1_unora_2018_zacne_platit_otcovska_dovolena.pdf/ca8c0e3b-dd5a-ead9-2f51-6b2130247569
- MPSV. (2019). *Rodičovský příspěvek*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/rodicovsky-prispevek>
- Mussino, E., Duvander, A.Z., & Li MA. (2018). Does Time Count? Immigrant Fathers' Use of Parental Leave for a First Child in Sweden. *Population (00324663)*, 73(2), 363–382.

- Novák, T. (2013). *O otcovské roli: Význam otce v rodině*. Praha: Grada Publishing a.s.
- Oakley, A. (2000). *Pohlaví, gender a společnost* (Martin Poláček a Milena Poláčková, překl.). Praha: Portál.
- Polivanova, K. N. (2018). Modern Parenthood as a Subject of Research. *Russian Education & Society*, 60(4), 334–347.
- Průcha, J. (2010). *Interkulturní psychologie: Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál.
- Renzetti, M. C., & Curran, D. J. (2003). *Ženy, muži a společnost* (Lukáš Gjurič a kol., překl.). Praha: Karolinum.
- Rost, H. (2002). Where are the new fathers? German families with a non-traditional distribution of professional and family work. *Community, Work & Family*, 5(3), 371–376.
- Sanchez-Salcedo, E. V. (2013). On Paternity Leaves and Parental Leaves - The Dilemma over “Daddy Days.” *DLSU Business & Economics Review*, 23(1), 84–92.
- Slepičková, L., & Bartošová, M. K. (2013). Genderové role v rodině pohledem dětských aktérů. *Gender, Equal Opportunities, Research / Gender, Rovne, Prilezitosti, Vyzkum*, 14(1), 64–78.
- Sobotková, I. (2003). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.
- Spence, J.T., Helmreich, R. & Stapp, J. A. (1973). Short version of the Attitudes toward Women Scale (AWS). *Bull. Psychon. Soc.* 2, 219–220.
- Spitz, R. A. (1945). Hospitalism: An Inquiry into the Genesis of Psychiatric Conditions in Early Childhood. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 1, 53-74.
- Stern, D. N., Spieker, S., Barnett, R. K., & MacKain, K. (1983). The prosody of maternal speech: infant age and context related changes. *Journal of Child Language*, 10, 1–15.
- Stern, D. N., Spieker, S., & MacKain, K. (1982). Intonation contours as signals in maternal speech to prelinguistic infants. *Developmental Psychology*, 18(5), 727–735.
- Šmídová, I. (ed.). (2008). *Pečovatelská otcovství: zkušenost a genderové vztahy*. Brno: Trinub EU.
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
- Vymětal, J. (2008). *Lékařská psychologie*. Praha: Portál.
- Výrost, J., Slaměník, I., & Sollárová, E. (2019). *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada Publishing a.s.

Zafra, E. L., & Garcia, R. R. (2011). The impact of nontraditionalism on the malleability of gender stereotypes in Spain and Germany. *International Journal of Psychology*, 46(4), 249–258.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1: Věkové rozložení mužů a žen	46
Graf č. 2: Vztah proměnných (věk, pohlaví a škály AWS)	53
Graf č. 3: Vztah proměnných (pohlaví, otázka č. 13 a dotazník PAQ)	54

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Průměr u obou pohlaví a otázky č. 13 v dotazníku	48
Tabulka č. 2: Průměr u obou pohlaví a otázky č. 15 v dotazníku	49
Tabulka č. 3: Korelace otázky č. 13 a č. 15	49
Tabulka č. 4: Průměr v otázkách č. 13, č. 15 a č. 17	50
Tabulka č. 5: Korelace dotazníku AWS, věku a pohlaví	51
Tabulka č. 6: Korelace dotazníku PAQ a otázek č. 13 a 15	54
Tabulka č. 7: Průměr pro vzdělání a otázku č. 13 a č. 15	55
Tabulka č. 8: Průměr ve skupině bezdětných respondentů a respondentů s dětmi	56
Tabulka č. 9: Nejfrekventovanější kategorie vlastností mužů a žen na RD	58
Tabulka č. 10: Rozdělení frekvence kategorií vlastností mužů a žen na RD	59
Tabulka č. 11: Chí-kvadrát pro kategorie vlastností mužů a žen na RD	59
Tabulka č. 12: Průměr (M) u vlastností mužů a žen	60
Tabulka č. 13: Nejfrekventovanější kategorie s důvody odchodu na RD	60
Tabulka č. 14: Frekvence kategorií s důvody odchodu na RD u mužů a žen	61
Tabulka č. 15: Nejfrekventovanější kategorie, jak si respondenti představují muže na RD	62
Tabulka č. 16: Frekvence kategorií u obou pohlaví v představách o muži na RD	62
Tabulka č. 17: Frekvence kategorií názorů, proč je muž na RD	63
Tabulka č. 18: Frekvence kategorií o názorech, proč je muž na RD u obou pohlaví	63

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazníková baterie

Dobrý den, moc Vám předem děkuji, že jste si našli čas k vyplnění tohoto dotazníku, který slouží jako podklad pro mou diplomovou práci, ve které se zabývám genderovými stereotypy. Žádná odpověď není správná nebo špatná, jde pouze o Vaše subjektivní názory. Dotazník je zcela anonymní.

Děkuji za Váš čas a pomoc.

Štěpánka Žitná

Otázky č. 1 – č. 18 (část dotazníkové baterie sestavená autorkou práce)

1. Kolik je Vám let?
2. Pohlaví.
 - a. Žena
 - b. Muž
3. Dosažené ukončené vzdělání.
 - a. Základní
 - b. Střední bez maturity
 - c. Střední s maturitou
 - d. Vyšší odborné
 - e. Vysoká škola
4. Obor nebo zaměření dosaženého studia.
 - a. Humanitní
 - b. Technické
 - c. Ekonomické
 - d. Přírodovědné

e. Lékařské

f. Jiné...

5. Místo Vašeho bydliště (stačí kraj nebo název města).
6. Máte děti? Případně kolik.
7. Vypište prosím alespoň 3 vlastnosti, které podle Vás má muž na rodičovské dovolené?
8. Seřad'te prosím na stupnici 1-3(1 nejméně důležité – 3 nejvíce důležité, pokud jste v předchozí otázce vypsalí více než 3 vlastnosti, pokračujte v řazení čísel dále, např. 4,5...), jak jsou pro Vás osobně tyto vyjmenované vlastnosti z předchozí otázky důležité.
9. Jak podle Vás vypadá muž, který je na rodičovské dovolené (vzhledově, povahově, chování atd.)?
10. Vypište prosím alespoň 3 vlastnosti, které podle Vás má žena na rodičovské dovolené?
11. Seřad'te prosím na stupnici 1-3(1 nejméně důležité – 3 nejvíce důležité, pokud jste v předchozí otázce vypsalí více než 3 vlastnosti, pokračujte v řazení čísel dále, např. 4,5...), jak jsou pro Vás osobně tyto vyjmenované vlastnosti z předchozí otázky důležité.
12. Napište prosím stručně Váš názor (představu), proč je muž na rodičovské dovolené?
13. Pokud jste muž, je pro Vás přijatelné, že byste byl na rodičovské dovolené a proč? Pokud jste žena, je pro Vás přijatelné, že by Váš muž byl na rodičovské dovolené a proč?
14. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že by Vám muž na rodičovské dovolené nevadil, vnímal/a byste rozdíl v tom o kolikáté dítě by se jednalo (např. kdyby šlo hned o první dítě nebo už o druhé atd.)? A proč?

15. Bylo by pro Vás obecně přijatelné, že by nějaký muž zůstal na rodičovské dovolené?
 - a. Ano
 - b. Ne
16. Proč? (viz předchozí otázka č. 15)
17. Byla by pro Vás přijatelná možnost se na rodičovské dovolené prostrídat s Vaším partnerem/partnerkou, abyste oba mohli prožít alespoň část rodičovské dovolené?
 - a. Ano
 - b. Ne
18. Vypište prosím 3 hlavní důvody, proč byste šel/šla na rodičovskou dovolenou?

Otázky č. 19 – č. 43 (Přeložená škála AWS. Originál pochází od Helmreicha, Spenceové a Stappa). Respondenti určovali, jak s daným výrokiem souhlasí či nesouhlasí. Vybírali ze 4 možných odpovědí– silně souhlasím, mírně souhlasím, mírně nesouhlasím, silně nesouhlasím.

19. Nadávání a obscénnost (nemravnost) jsou více odpuzující v řeči žen nežli mužů.
20. Ženy by měly převzít zvyšující se odpovědnost za vedení při řešení intelektuálních a sociálních každodenních problémů.
21. Manžel i manželka by měli mít možnost v případě rozvodu uvést stejné důvody.
22. Vyprávění sprostých vtipů by mělo být většinou výsadou mužů.
23. Intoxikace (otrava) alkoholem či drogami je horší u žen než u mužů.
24. V moderních ekonomických podmínkách, kdy jsou ženy aktivní i mimo domov, by se muži měli podílet na domácích činnostech, jako je např. mytí nádobí a praní prádla.

25. Je urážlivé, aby nadále ženy byly v manželství brány jako ty, které mají jen „poslouchat“.
26. V zaměstnání by měl být striktní systém zásluh při jmenování do zaměstnání a povýšení bez ohledu na pohlaví.
27. Žena by v rozhodování měla být stejně svobodná jako muž, který navrhuje manželství.
28. Ženy by se měly méně starat o svá práva a více o to, jak být dobrými manželkami a matkami.
29. Ženy, které vydělávají stejně jako jejich partneři, by měly přispívat stejnou částkou na náklady, když spolu žijí.
30. Ženy by měly zaujmout své právoplatné místo v podnikání a všech jiných profesích spolu s muži.
31. Žena by neměla očekávat, že zaujme stejné pozice nebo že bude mít stejnou svobodu v jednání jako muž.
32. Rodina by měla více povzbuzovat syny ke studiu na vysoké škole nežli dcery.
33. Pro ženu je stejně absurdní dobíhat lokomotivu a jako pro muže zašívání ponožek.
34. Obecně by měl mít otec při výchově dětí větší autoritu než matka.
35. Ženy by měly být povzbuzovány v tom, aby s nikým, ani se svými snoubenci, před uzavřením manželství nebyli sexuálně a intimně aktivní.
36. Manžel by neměl být ze zákona zvýhodňován před manželkou při prodeji rodinného majetku nebo příjmu.
37. Ženy by se měly spíše zabývat svými povinnostmi v péči o děti a pečováním o domácnost, než o touhy v profesní nebo obchodní kariéře.
38. Intelektuální vedení komunity lidí by mělo být převážně v rukou mužů.
39. Ekonomická a sociální svoboda je pro ženy mnohem cennější než přijetí ideálu ženskosti, který byl vytvořen muži.

40. Ženy by měly být v průměru považovány za méně schopné přispívat k hospodářské produkci než muži.
41. Existuje mnoho pracovních míst, v nichž by muži měli být upřednostňováni před ženami v najímání nebo povýšení.
42. Ženy by měly dostávat rovné příležitosti v různých oborech jako muži.
43. Moderní dívka má nárok na stejnou svobodu od regulace a kontroly jakou má moderní chlapec.

Poslední částí dotazníkové baterie byl *Dotazník osobnostních atributů* (PAQ) od Spenceové, Helmreicha a Stappa. Respondenti na 5bodové stupnici určovali, jak sami sebe vnímají.

		A	B	C	D	E	
1.	Neagresivní						Agresivní
2.	Plně závislý/á						Plně samostatný/á
3.	Emočně málo angažovaný/á						Emočně velmi angažovaný/á
4.	Submisivní						Dominantní
5.	Krizové situace mě rozrušují						Krizové situace mě nerozrušují
6.	pasivní						Aktivní
7.	Neschopný/á věnovat se bezmezně druhým						Schopný věnovat se bezmezně druhým
8.	Hrubý/á						Jemný/á
9.	Druhým málo nápomocný/á						Druhým velmi nápomocný/á
10.	Nesoutěživý/á						Soutěživý/á
11.	Zaměřený/á na domov						Zaměřený/á na svět

		A	B	C	D	E	
12.	Málo laskavý/á						Velmi laskavý/á
13.	Závislý/á na mínění druhých						Nezávislý/á na mínění druhých
14.	Citově málo zranitelný/á						Citově velmi zranitelný/á
15.	Neuvědomující si city druhých						Plně si uvědomující city druhých
16.	Snadno se rozhoduji						Obtížně se rozhoduji
17.	Lehko se vzdávám						Nikdy se lehce nevzdávám
18.	Nikdy nepláču						Lehko se rozpláču
19.	Bez sebedůvěry						Velmi sebejistý/á
20.	Cítím se méněcenný/á						Cítím se nadřazený/á
21.	Nechápavý/á vůči druhým						Velmi chápavý/á vůči druhým
22.	Ve vztazích spíše odtažitý/á						Ve vztazích spíše vřelý/á
23.	S minimální potřebou bezpečí						Se silnou potřebou bezpečí
24.	Pod tlakem se hroutím						Pod tlakem si vedu výborně

Příloha č. 2: Veškeré korelace škály AWS, pohlaví a věku

Položky škály AWS		Věk	Pohlaví
19. Nadávání a obscénnost (nemravnost)	r p	-0,08 0,44	0,000 0,99
jsou více odpuzující v řeči žen nežli mužů.	N	109	109
20. Ženy by měly převzít zvyšující se odpovědnost	r p	0,03 0,76	-0,11 0,26
za vedení při řešení intelektuálních a sociálních každodenních problémů.	N	109	109
21. Manžel i manželka by měli mít možnost v případě rozvodu uvést stejně důvody.	r p N	-0,20 0,04 109	-0,06 0,52 109
22. Vyprávění sprostých vtipů by mělo být většinou výsadou mužů.	r p N	-0,25 0,01 109	-0,07 0,50 109
23. Intoxikace (otrava) alkoholem či drogami je horší u žen než u mužů.	r p N	-0,11 0,25 109	0,12 0,22 109
24. V moderních ekonomických podmínkách, kdy jsou ženy aktivní i mimo domov, by se muži měli podílet na domácích činnostech, jako je např. mytí nádobí a praní prádla.	r p N	0,06 0,53 109	0,04 0,70 109
25. Je urážlivé, aby nadále ženy byly v manželství brány jako ty, které mají jen „poslouchat“.	r p N	-0,09 0,35 109	0,28 0,00 109
26. V zaměstnání by měl by být striktní systém zásluh při jmenování do zaměstnání a povýšení bez ohledu na pohlaví.	r p N	0,03 0,74 109	0,12 0,22 109
27. Žena by v rozhodování měla být stejně svobodná jako muž, který navrhuje manželství.	r p N	-0,11 0,24 109	-0,001 0,99 109
28. Ženy by se měly méně starat o svá práva a	r p	-0,04 0,66	0,29 0,00

Položky škály AWS		Věk	Pohlaví
více o to, jak být dobrými manželkami a matkami.	N	109	109
29. Ženy, které vydělávají stejně jako jejich partneři, by měly přispívat stejnou částkou na náklady, když spolu žijí.	r p N	0,14 0,14	-0,02 0,85
30. Ženy by měly zaujmout své právoplatné místo v podnikání a všech jiných profesích spolu s muži.	r p N	-0,16 0,10	-0,05 0,61
31. Žena by neměla očekávat, že zaujme stejné pozice nebo že bude mít stejnou svobodu v jednání jako muž.	r p N	-0,03 0,73	0,17 0,09
32. Rodina by měla více povzbuzovat syny ke studiu na vysoké škole nežli dcery.	r p N	-0,08 0,43	0,20 0,04
33. Pro ženu je stejně absurdní dobíhat lokomotivu a jako pro muže zašívání ponožek.	r p N	-0,12 0,22	-0,00 0,97
34. Obecně by měl mít otec při výchově dětí větší autoritu než matka.	r p N	0,08 0,44	0,06 0,52
35. Ženy by měly být povzbuzovány v tom, aby s nikým, ani se svými snoubenci, před uzavřením manželství nebyli sexuálně a intimně aktivní.	r p N	-0,25 0,08	0,06 0,54
36. Manžel by neměl být ze zákona zvýhodňován před manželkou při prodeji rodinného majetku nebo příjmu.	r p N	-0,02 0,87	0,05 0,62
37. Ženy by se měly spíše zabývat svými povinnostmi v péči o děti a pečováním o domácnost, než o touhy v profesní nebo obchodní kariéře.	r p N	0,03 0,76	0,22 0,02
38. Intelektuální vedení komunity lidí by mělo	r p	-0,08 0,43	0,19 0,05

Položky škály AWS		Věk	Pohlaví
být převážně v rukou mužů.	N	109	109
39. Ekonomická a sociální svoboda je pro ženy mnohem cennější než přijetí ideálu ženskosti, který byl vytvořen muži.	r	0,09	0,15
	p	0,32	0,12
	N		
40. Ženy by měly být v průměru považovány za méně schopné přispívat k hospodářské produkci než muži.	r	109	109
	p	0,12	0,09
	N	0,23	0,31
		109	109
41. Existuje mnoho pracovních míst, v nichž by muži měli být upřednostňováni před najímáním nebo povýšením než ženy.	r	0,09	0,17
	p	0,38	0,08
	N		
		109	109
42. Ženy by měly dostávat rovné příležitosti v různých oborech jako muži.	r	0,09	0,05
	p	0,35	0,58
	N	109	109
43. Moderní dívka má nárok na stejnou svobodu od regulace a kontroly, jakou má moderní chlapec.	r	-0,09	0,08
	p	0,34	0,40
	N		
		109	109

Příloha č. 3: Celá tabulka kategorií vlastností a frekvence u mužů a žen na RD

	Muž	Žena
	Počet	Počet
citové projevy, projevy lásky	71	96
zodpovědnost a spolehlivost	43	27
trpělivost	37	24
pečlivost, důslednost	15	24
tolerance, ochota v partnerství, pochopení	30	9
vše zvládne hravě	19	11
starostlivost	12	17
pracovitost	11	16
vše pro druhé	8	15
sebedůvěra	16	7
pocit naplnění	9	7
kreativita, hravost	10	6
vyčerpanost	1	14
mezi muži a ženami není rozdíl	1	9
pořádkumilovný, zaměřený na domácnost	2	6
dítě na 1.místě	5	2
vždy ve střehu	2	5
smysl pro humor	4	3
nekariéerní typ	4	2
vychovávající	4	2
pokorný	5	1
nehodí se na RD	4	0
stejně vlastnosti jako lidé, kteří nejsou na RD	1	3
rozumnost	1	2
lenost, zneužití RD jako dovolené	3	0
neschopnost	2	0
submisivita	2	0
krása	1	1
obecně kladné vlastnosti	1	1
zásadový	1	1
strach	1	1
komunikativní	1	1
RD jako povinnost	2	0
ztráta kontaktu s okolím	0	1
vztahovačnost	0	1
sportovní typ	1	0
svoboda	1	0
přirozenost	0	1
lehkovážnost	1	0
dochvilnost	1	0
vlastnosti nehrají roli	0	1

Příloha č. 4: Celá tabulka kategorií s důvody odchodu na RD u mužů a žen

	Pohlaví	
	Muž	Žena
dítě (péče, výchova, chtít být s ním)	30	85
ekonomické důvody, plat	14	7
přirozené pouze pro ženy, nejdůležitější je vztah matky a dítěte	2	17
vzájemná pomoc, domluva	13	1
chtěl jsem jít na RD	0	11
práce (homeoffice, odpočinek od ní)	7	4
musím, nemám na vybranou	6	4
péče o domov	1	6
přirozenost jít na RD	1	6
rodina	4	2
změna života	2	4
nechci cizí pomoc	1	3
seberealizace partnera	2	1
lepší časové možnosti rodiny	0	3
nešel bych	2	0
Zdraví	2	0
trénink trpělivosti	1	0
ráda na vše dohlížím	0	1
mít volno	1	0
Nevím	0	1
nechci si vyčítat, že jsem nešel	0	1
možnost feministkám říci, že jsem si odpočal	1	0
nastavení společnosti	0	1
mužský element v rodině	1	0

Příloha č. 5: Celá tabulka s kategoriemi, jak si lidé představují muže na RD

	Pohlaví	
	Muž	Žena
vyrovnanost, klid	12	19
úplně normální muž jako každý jiný	14	16
laskavé projevy vůči okolí	9	17
citové projevy	7	18
dbá na vzhled, udržovaný	6	12
zaměřený na rodinu	3	13
vzhled není podstatný	6	10
zodpovědný a důsledný	2	8
zženštilý, přijal roli ženy	1	8
Vyčerpaný	1	8
submisivní introvert	3	6
aktivní a hravý	0	7
spokojený	0	7
humor	2	4
více vzdělaný	1	5
nelze specifikovat, nevím	1	4
neambiciozní	1	4
obdivuje a pomáhá ženám	0	4
pracovní podmínky	3	1
nedbá o sebe	1	3
moderní muž	1	3
kreativní	0	4
pohodlné oblečení	1	2
nervozní a podrážděný	1	2
individuální	0	3
nebojácný, nebojí se RD	2	1
komunikativní extrovert	0	3
alternativní a bohémský přístup	2	1
pohotový, soustředěný	2	0
schopný	2	0
opatrný, rozvážný	2	0
odvážný	0	2
ničí zažitý model	0	2
nezájem o názor druhých	1	1
na RD nemusí být pouze žena	0	2
muž nepatří na RD	0	2
rozumný	0	1
rozdíly hledají lidé, až když se dozví, že je muž na RD	0	1
má vousy	0	1
vztah k přírodě	1	0
takového muže žena nechce	0	1
nesoustředěný, roztržitý	0	1
je mimo	0	1

Příloha č. 6: Celá tabulka kategorií s představami respondentů o tom, proč je muž na RD

	Pohlaví	
	Muž	Žena
ekonomické důvody	30	57
kariéra ženy, její společ. Postavení	11	19
muž chce na RD	7	18
vzájemná domluva	4	15
žena nefunguje, muž ji nahrazuje	6	12
muž nemá práci, nebo má homeoffice	3	8
tradice a stereotypy	4	2
prosazení RD mužem	1	5
stejná práva a povinnosti v rodičovství	2	3
seberealizace ženy	0	3
dominance ženy	0	3
jakýkoli důvod	1	1
proč by nemohl	1	1
neměli by být vůči mužům na RD	0	1
předsudky		
muž na RD není chlap	0	1
nebezpečí útraty odbornosti	0	1
muž odejít na RD	0	1
musí litovat		
homoparentální rodina	0	1
aktivní muž	0	1

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Štěpánka Žitná

Studijní program: Psychologie

Název práce: Genderové stereotypy a postoje společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené

Vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Rok dokončení práce: 2020

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1 152

Ostatní text: 125 651

Celkový počet znaků: 126 803

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDC: DPZitna2020

Text práce ve formátu DOC nebo DOCu: DPZitna2020

Autor práce **Štěpánka Žitná**
 Název práce *Genderové stereotypy a postoje společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené*
 Obor studia psychologie
 Vedoucí práce doc. Karel Hnilica

stupnice** **1 2 3 4 5 0**

Práce s odbornou literaturou

Využití relevantních odborných časopiseckých zdrojů (množství)
 Využití relevantních recentních pramenů (z posledních 2-5 let)
 Využití původních pramenů (nikoli sekundární literatury)

X					
X	X				
X	X				

Teoretická část

Jasně směřování k hypotézám výzkumu
 Jsou definovány všechny konstrukty vyskytující se v hypotézách?
 Je vymezení klíčových témat a pojmů založeno na studiu více nezávislých zdrojů?
 Původnost zpracování odborné literatury, elaborace hypotéz
 Rozsah textu nesouvisějícího bezprostředně s hypotézami výzkumu („vata“)
 Odborný styl psaní, absence gramatických chyb, srozumitelnost, ...
Mohla by být teoretická část časopisecky publikována jako původní odborný text?

X					
X					
X	X				
	X				
X					
X	X				
	X				

Problém, cíle, otázky a hypotézy

Jasnost a srozumitelnost cíle výzkumu
 Výzkumné otázky (originalita, zajímavost, závažnost...)
 Hypotézy (srozumitelnost, vnitřní konzistence, specifikace vztahů, ...)
 Teoretická / praktická relevantnost hypotéz
 Operacionalizace hypotéz (testovatelnost)

X					
X					
X					
X					
X					

Výzkumná strategie, design, soubor, techniky sběru dat

Předvýzkum: předběžné ověření psychometrických vlastností nástrojů
 Předvýzkum: předběžné ověření dostupnosti a vhodnosti souboru
 Výběrový soubor (popis - tabulka, vhodnost, velikost)
 Vhodnost použité výzkumné strategie pro test výzkumných hypotéz:
 - kontrola alternativních hypotéz (falzifikovatelnost vs „pseudověda“)
 - kontrola sociální žádoucnosti
 - kontrola vlivu experimentátora / tazatele / pozorovatele
 Popis použitých technik sběru dat (operacionalizace proměnných)
 Uvedení psychometrických vlastností použitých technik: reliabilita
 Jsou uvedeny potřebné údaje, aby bylo možno výzkum replikovat?

X					
					X
X					
					X
	X				
X					
X					
X					
X					

Prezentace dat a jejich analýzy

Jsou uvedeny základní deskriptivní údaje (M, SD, %, r, ...)?
 Jsou tabulky a grafy správně vytvořeny a popsány?
 Byly adekvátně testovány všechny hypotézy (správná volba testů)?
 Jsou uvedeny velikosti účinku (r, d, η^2 , ...) a pravděpodobnosti?
 Je provedena korekce pro počet testů?
 Jsou výsledky testů prezentovány správně, přehledně a srozumitelně?
 Jsou výsledky statistických testů správně interpretovány?
 Jsou v textu uvedeny pouze relevantní údaje, tabulky a grafy?
 Byly testovány všechny apriorní hypotézy – a pouze ony?

X					
X					
X					
X					
	X				
X					
X					
X					
X					

Diskuse výsledků šetření a celkové zhodnocení výzkumu

Je provedena diskuse výsledků vzhledem k relevantní literatuře?
 Jsou vyvozeny – je-li to relevantní – přiměřené závěry týkající se důsledků zjištění?
Mohla by být výzkumná část časopisecky publikována jako původní odborný text?

X					
X					
X					

Dodržování citačních a etických norem APA

Citace pramenů v textu (odkazy)
 Citace textu (správnost, počet citací a parafrází, ...)
 Citace jednotlivých pramenů v seznamu literatury (bibliografické citace)
 Vytvoření seznamu literatury (formát, abecední řazení, shoda s citacemi v textu, ...)

X	X				
X					
X	X				
X					

** 1 – výborně/ANO; 2 – velmi dobře /SPÍŠE ANO; 3 – dobře/STŘEDNĚ; 4 – velmi špatně/SPÍŠE NE; 5 – nedostatečně/NE; 0 – nehodnoceno, nehodí se atp.

Etické normy 1: informovaný souhlas, anonymizace, debriefing, ...
Etické normy 2: FFP (plagiátorství, fabrikace dat, falzifikace)
Etické normy 3: QRP (formulování hypotéz na datech, vylučování případů, ...)

X									
X									
X									

Spolupráce vedoucího práce se studentem, samostatnost a nezávislost studenta

Samostatnost a inovativnost při formulování hypotéz (vlastní přínos studenta)
Samostatnost a metodologická kompetence při realizaci výzkumu
Samostatnost a kompetence při práci s daty, při jejich analýzách a interpretaci

X									
X									
X	X								

Formální náležitosti (podle norem PVŠPS)

Odpovídá práce rozsahem (60 NS, tj. minimálně 108 000 znaků)?
Navazuje-li DP na BP, je správně uvedeno, které části jsou nové?
Obsahuje práce minimálně 40 NS (tj. 72 000 znaků) nového textu?

X									
X									
X									

Hodnocení práce

Autorka si zvolila zajímavé téma. Samotná práce je dobře zpracována.

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě

Podle jedné z vašich hypotéz očekáváte, že vzdělanější lidé budou tolerantnější k myšlence, že by na mateřské dovolené měl zůstat muž (H4: Předpokládám, že čím více budou respondenti vzdělanější, tím méně bude těmto lidem vadit muž na rodičovské dovolené). Proč?

Práce splňuje podmínky kladené na diplomovou práci a **doporučuji ji k obhajobě.**

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 1. 9. 2020

Karel Hnilica

Posudek oponentky diplomové práce na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Jméno a příjmení studentky: Bc. Štěpánka Žitná

Obor studia: Psychologie

Název práce: Genderové stereotypy a postoje společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené

Oponentka práce: Mgr. Zuzana Janotková

Technické parametry práce:

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1 152

Ostatní text: 125 651

Celkový počet znaků: 126 803

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol
Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V tabulce č. 10, kde uvádíte vlastnosti mužů a žen na RD je kategorie: tolerance, ochota v partnerství, pochopení. Tyto vlastnosti jsou výrazně více připisovány mužům. Čím si to Vy sama vysvětlujete?

V limitech výzkumu uvádíte limity dotazníkového šetření. Zajímalo by mě jaké přínosy byly dle Vás při použití dotazníků vzhledem k Vašemu výzkumnému záměru. Uveďte.

V diskusi a doporučení dalšího výzkumného směřování navrhuje hloubkové rozhovory. Zajímaly by mě ještě jiné návrhy dalšího výzkumu vyplývající z Vašich výsledků. Uveďte.

Co Vás vedlo k této hypotéze? H5: Respondenti, kteří již mají děti, budou na muže na rodičovské dovolené pohledet kladněji než bezdětní respondenti.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se ve své DP věnuje tématu: „Genderové stereotypy a postoje společnosti vůči mužům na rodičovské dovolené.“

V teoretické části jsou přehledně zpracovány všechny dílčí témata, která pak celkově dávají ucelený a čtivý odborný text. Autorka s rozvahou pracuje s odbornou literaturou. Oceňuji také, že kromě nosních témat DP jsou zpracovány důležité teorie attachmentu a socializace a také objasnění tématu rodičovské dovolené jak v ČR, také v zahraničí. V rámci teorie jsou vhodně zakomponovány různá výzkumná zjištění v daných oblastech.

Z formálního hlediska práce splňuje kritéria kladená na DP. Objevují se drobné chyby, které ale nikterak nemají vliv na kvalitní obsah práce.

Cílem výzkumného šetření bylo podívat se na různé názory a postoje společnosti, které mají lidé vůči mužům na rodičovské dovolené. Autorka vzhledem k výzkumnému záměru zvolila kvantitativní výzkum. Metodologická část je zpracována systematicky. Výzkumné otázky i hypotézy jsou zacílené vhodné k tématu. Zpracování dat a následná analýza přinesla zajímavé výsledky. Oceňuji také vlastní dotazník a pilotní studii. Při čtení výzkumné části jsem si kladla některé otázky, které uvádím do diskuse k obhajobě.

Celkově hodnotím DP velmi kladně a přínosná je také vlastní invencí autorky. DP přináší téma otců na RD z pohledu sociální psychologie a výsledky dávají možnost podívat se na téma znovu a dále ho výzkumně zpracovávat. Podpořila bych autorku v další prezentaci výsledků a závěrů práce.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 28.8.2020

